
Naar een klimaatgezond Oost-Vlaanderen

Klimaatactieplan

Goedgekeurd door de provincieraad in zitting van 2
september 2015

OMGEVING
LANDSCAPE ARCHITECTURE URBANISM

Inhoud

Inleiding	8
I. Naar een zelfvoorzienende provincie op vlak van energie	9
Uitdaging ZVP1.: Het aandeel hernieuwbare energie vergroten	9
Het aandeel zonne-energie verhogen	9
• Actie ZVP 1.1.: Sensibiliseren rond zonne-energie en organiseren van groepsaankopen zonnepanelen ism gemeenten en coöperatieven	9
• Actie ZVP 1.2.: Oprichten van grootschalige zonneparken op oude stortplaatsen, restgronden en wachtgronden	10
• Actie ZVP 1.3.: Faciliteren van zonne-energieprojecten in scholen	10
• Actie ZVP 1.4.: Campagnes naar specifieke doelgroepen rond zonne-energie	10
• Actie ZVP 1.5.: Uitbouwen van een educatief centrum op/bij de Zonneberg te Zelzate	11
Het aandeel windenergie vergroten	11
• Actie ZVP 1.6.: Verder invullen van de potentiële zoekzones voor windturbines	11
• Actie ZVP 1.7.: Onderzoeken van het potentieel aan middelgrote windturbines.....	12
De elektriciteitsproductie door biomassa- en biogascentrales vergroten	12
• Actie ZVP 1.8.: Stimuleren van pocketvergisters bij melkveebedrijven	12
• Actie ZVP 1.9.: Stimuleren van inzameling van GFT en bermmaaisel voor vergisting tot biogas.....	13
• Link met actie SMO4.5 rond faciliteren van een efficiënte logistiek van bioreststromen	
Actie ZVP 1.10.: Stimuleren van stortgaswinning op stortplaatsen	14
Waterkracht terug gebruiken	14
• Actie ZVP 1.11.: Opmaken van een gedetailleerde potentieelstudie naar kleinschalige waterkracht op onbevaarbare waterlopen 2 ^{de} en 3 ^{de} categorie.....	14
• Actie ZVP 1.12.: Onderzoeken van het potentieel van waterkrachtrecuperatie bij lozing van koel- en/of proceswater	15
Groene warmte stimuleren	15
• Actie ZVP 1.13.: Sensibiliseren rond groene warmte en organiseren van groepsaankopen warmtepompen, zonneboilers en pelletkachels ism gemeenten	15
• Actie ZVP 1.14.: Stimuleren van aanplant van energieke houtkanten en korte omloophout	16
• Actie ZVP 1.15.: Stimuleren van lokale, kleinschalige verbranding van KOH en snoeiafval voor verwarming	16
• Actie ZVP 1.16.: Het stimuleren van groene warmtenetten	17
Uitdaging ZVP 2.: Een verregaande elektrificatie van de maatschappij	17
• Actie: Promoten van warmtepompen voor verwarming via groepsaankopen, informatie en communicatie vanuit het Oost-Vlaams Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen	18
• Actie: Stimuleren van elektrische laadinfrastructuur	18
Uitdaging ZVP 3: Opslagcapaciteit voor energie voorzien	18

• Actie ZVP 3.1.: Opzetten van een demonstratieproject over hoe een pompemaal met energierecuperatie rendabel kan opereren	18
• Actie ZVP 3.2.: Potentieelstudie van mogelijke opslagcapaciteit bij vijzelgemalen in Oost-Vlaanderen (in totaal 12)	19
II. Naar een (klimaat)gezonde en aangename woonomgeving.....	20
Uitdaging KGW 1.: Meer mensen in verstedelijkte omgeving laten wonen	20
• Actie KGW 1.1.: Provinciale ruimtelijke instrumenten inzetten met het oog op kernversterking en gemeenten hierin stimuleren en ondersteunen	20
• Actie KGW 1.2.: Sensibiliseren rond de voordelen van wonen in stedelijke omgeving	20
Uitdaging KGW 2.: Grondige aanpassing van het woonsysteem	21
• Actie KGW 2.1.: Stimuleren en promoten van duurzame woonvormen en ondersteunen van gemeenten en projectontwikkelaars hierin	21
• Actie KGW 2.2: Stimuleren en promoten van nieuwe vormen van mede-eigendom	22
Uitdaging KGW 3.: Inhaalbeweging energierenovaties nodig	23
• Actie KGW 3.1.: Gerichte informatie, vorming en individueel renovatieadvies gebiedsdekkend aanbieden	23
• Actie KGW 3.2.: Uitbouwen van een netwerk en informatiepunt rond duurzame renovatie voor bouwprofessionelen	25
• Actie KGW 3.3.: Initiëren van en participeren in voorbeeldprojecten rond collectieve renovatie en ondersteunen van steden en gemeenten hierin	25
• Actie KGW 3.4.: Stimuleren van de steden en gemeenten bij de ontwikkeling van een doelgroepgerichte communicatie en ondersteuningsaanbod rond energetische renovaties naar kansengroepen, huurders en verhuurders	26
• Actie KGW 3.5.: Onderzoeken van de mogelijkheid voor de oprichting door de Provincie/gemeenten van een ESCO voor particulieren	27
Uitdaging KGW 4.: Werk maken van een gezonde en groene woonomgeving.....	28
• Actie KGW 4.1.: Stimuleren van de steden en gemeenten in de uitwerking van hittebestrijdingsplannen	28
• Actie KGW 4.2.: Hittebestendig (ver)bouwen opnemen als onderdeel van het bouw- en renovatieadvies.....	28
• Actie KGW 4.3.: Stimuleren van groen, waterpartijen en watercaptatie in verstedelijkte gebieden.....	29
Uitdaging KGW 5.: Veranderen van het woon- en energiegedrag van de Oost-Vlamingen	30
• Actie KGW 5.1.: Via doelgroepgerichte campagnes de Oost-Vlamingen aanzetten tot energiebewust wonen.....	30
III. Naar een klimaatbestendig landschap.....	31
Uitdaging KBL 1: Uitbouwen van een robuuste blauw-groene dooradering	31
• Actie KBL 1.1.: Onderzoek robuustheid huidig fysisch systeem en bepalen hoe dit robuust netwerk er moet uit zien in 2050 ifv het opvangen van klimaatschokken.....	31
• Actie KBL 1.2.: Verankeren van het concept van een robuuste blauw-groene dooradering in het ruimtelijk beleid en vertalen naar gemeenten.....	31

• Actie KBL 1.3.: Uitwerken van een instrumentarium om te komen tot een robuuste blauw-groene dooradering aan de hand van een pilootproject voor valleien van Leie en Bovenschelde (in kader van het strategisch project Groene sporen)	32
• Actie KBL 1.4.: Aanleg overstromingsgebieden via een geïntegreerde aanpak om kwetsbare functies te beschermen tegen overstromingen	33
• Actie KBL 1.5.: Uitvoeren van een potentieelstudie voor koolstofsink door de aanleg van bijkomende moeras- en bosgebieden, het tegengaan van veenvercaarding en het behoud van historisch permanent grasland	33
• Actie KBL 1.6.: Implementatie van een globale visie op de grondwatervoorraden ..	34
• Actie KBL 1.7.: Onderzoek naar de haalbaarheid van gecombineerd gebruik van bufferbekkens voor irrigatie in de landbouw	34
• Actie KBL 1.8.: Natuur- en boskernen ontwikkelen en herstellen	35
Uitdaging KBL 2: Uitbouwen van een fijnmazig blauw-groen netwerk	36
• Actie KBL 2.1.: Realiseren natuurverbinding langs waterlopen via project Gestroomlijnd Landschap	36
• Actie KBL 2.2.: Aanplanten landschapselementen langs fietspaden en aanplant stimuleren langs gemeentelijke trage wegen	37
• Actie KBL 2.3.: Ondersteunen van de gemeenten in ecologisch bermbeheer	37
• Actie KBL 2.4.: Stimuleren land- en tuinbouwers bij duurzame landbouw, natuur- en landschapszorg, randenbeheer	39
• Actie KBL 2.5.: Stimuleren kleinschalige maatregelen voor vertraagde afvoer op bovenstroomse niet-gecategoriseerde waterlopen en ecologisch beheer van beek en oevers	39
• Actie KBL 2.6.: Coördineren van de erosieaanpak	40
• Actie KBL 2.7.: Ruimtelijke kwaliteit van particuliere invulling van de open ruimte verbeteren	40
• Actie KBL 2.8.: De werking van de regionale landschappen gebiedsdekkend maken over de hele provincie	41
• Actie KBL 2.9.: Soortgerichte acties realiseren en ondersteunen via samenwerking met regionale landschappen en bosgroepen	42
• Actie KBL 2.10.: Stimuleren van hemelwater beheer en ondersteunen van gemeenten	42
• Actie KBL 2.11.: Biodiversiteit in samenwerking met land – en tuinbouwers verhogen	43
• Actie KBL 2.12.: Plantaardige exoten bestrijden	43
Uitdaging KBL 3: Klimaatbestendigheid en geleverde ecosysteemdiensten monitoren	45
• Actie KBL 3.1.: Monitoren van doelsoorten (biodiversiteit) en parameters voor klimaatbestendigheid	45
Uitdaging KBL 4: Brede bewustwording en beleving nastreven op het vlak van klimaatadaptatie en ecosysteemdiensten	46
• Actie KBL 4.1.: Sensibilisatie en educatie voorzien over het belang van een fijnmazig netwerk, kleinschalige landschapselementen en ecosysteemdiensten voor een klimaatbestendig landschap	46
IV. Naar een slimme mobiliteit	48
Uitdaging SMO 1.: Terugdringen van de automobiliteit	48

• Actie SMO 1.1.: Sensibiliseren rond duurzame mobiliteit.....	48
• Actie SMO 1.2.: Stimuleren van innovatieve projecten rond duurzame mobiliteit.....	48
• Actie SMO 1.3.: Bijdragen tot de uitbouw van het concept gedeelde mobiliteit	49
• Actie SMO 1.4.: Promoten van duurzamer woon-werkverkeer	49
• Actie SMO 1.5.: Ondersteunen van de gemeenten in de ontwikkeling van duurzame mobiliteit	50
• Actie SMO 1.6.: Het verbeteren van de ontsluiting en bereikbaarheid van attractiepolen en vervoersregio's in functie van duurzame mobiliteit.....	50
• Actie SMO 1.7.: Uitbouwen van fietsnetwerken, een gebiedsdekkend functioneel fietsroutenetwerk, een netwerk fietspaden lange afstand en een netwerk fietssnelwegen	51
• Actie SMO 1.8.: Uitbouwen van netwerken van trage wegen.....	52
• Actie SMO 1.9.: Bijdragen tot de kwalitatieve uitbouw van een openbaar vervoersnetwerk.....	53
Uitdaging SMO 2: De introductie van milieuvriendelijke en CO₂-neutrale mobiliteit versnellen	53
• Actie SMO 2.1.: De transitie naar elektrische mobiliteit stimuleren	54
Uitdaging SMO 3: Een doordachte locatiekeuze	54
• Actie SMO 3.1.: Aansnijden van nieuwe woongebieden en recreatieve gebieden in functie van duurzame mobiliteit	54
• Actie SMO 3.2.: Stimuleren van water- en spoorgebonden bedrijvigheid.....	55
• Actie SMO 3.3.: Aanpakken van de problematiek van de baanwinkels die zeer veel autoverkeer aantrekken en doorgaans slechts ontsloten zijn voor fiets en openbaar vervoer	56
Uitdaging SMO 4: Slimme logistiek en netwerken uitbouwen	56
• Actie SMO 4.1.: Stimuleren van een duurzamere logistiek voor bedrijventerreinen ...	56
• Actie SMO 4.2.: Opzetten van een demo-project rond het clusteren van express goederen bij verschillende bedrijven	57
• Actie SMO 4.3.: GPS-sturing van vrachtwagens voorzien op alle Oost-Vlaamse bedrijventerreinen.....	58
• Actie SMO 4.4.: Stimuleren van innovatieve distributiesystemen	58
• Actie SMO 4.5.: Faciliteren van een efficiënte logistiek van bio-reststromen.....	58
• Actie SMO 4.6.: Wegwerken missing links voor goederenvervoer via spoor of water	59
V. Naar een toekomstgerichte economie 'Waar klimaat werkt'	60
Uitdaging TEC 1.: Lokale economie en duurzame detailhandel stimuleren	60
• Actie TEC 1.1.: Stimuleren van duurzame detailhandel.....	60
• Actie TEC 1.2.: Bevorderen van de sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen	60
Uitdaging TEC 2.: Reststroomvalorisatie en energie-efficiëntie verhogen	61
• Actie TEC 2.1.: Onderzoeken van het potentieel en innovatieve technieken voor reststroomvalorisatie en stimuleren van toepassingen.....	61
• Actie TEC 2.2.: Onderzoeken van de mogelijke toepassing van het ESCO-model op het niveau van (bestaande) bedrijventerreinen en KMO's	62

• Actie TEC 2.3.: Stimuleren van clustering van glastuinbouw	63
• Actie TEC 2.4.: Stimuleren van energie efficiëntie en de productie van hernieuwbare energie op landbouwbedrijven	64
Uitdaging TEC 3.: Inbreiding en revitalisering van bedrijventerreinen	64
• Actie TEC 3.1.: Stimuleren van de ontwikkeling van klimaatgezonde bedrijventerreinen.....	64
• Actie TEC 3.2.: Reconverteren van bestaande bedrijventerreinen naar klimaatgezonde bedrijventerreinen aan de hand van duurzaam bedrijventerreinmanagement en revitalisering	65
• Actie TEC 3.3.: Stimuleren van duurzaam en energiezuinig bouwen van kantoor-, bedrijfs- en overheidsgebouwen	66
Uitdaging TEC 4.: Lokale en duurzame voedselsystemen	67
• Actie TEC 4.1.: Ontwikkelen van een plan om het landbouwareaal optimaal in te zetten voor duurzame voedselproductie	67
• Actie TEC 4.2.: Stimuleren van stadsgerichte landbouw	68
• kennisuitwisseling/samenwerking tussen landbouwers	68
• regisseursrol en procesmatige ondersteuning: overleg opstarten tussen steden, omliggende landbouwbedrijven en andere betrokken partijen.....	68
• Actie TEC 4.3.: Stimuleren en initiëren van acties rond duurzame lokale voedselsystemen.....	68
• Actie TEC 4.4.: Campagnes opzetten naar consumenten en detailhandel rond duurzaam voedsel.....	69
Uitdaging TEC 5.: Inzetten op klimaatgerichte innovatie en specialisatie	71
• Actie TEC 5.1.: Stimuleren van innovatie via slimme specialisatie	71
• Actie TEC 5.2.: Innoveren van de landbouw in het licht van de klimaatverandering 71	
Uitdaging TEC 6.: Het sluiten van kringlopen.....	72
• Actie TEC 6.1.: Stimuleren het sluiten van materiaalkringlopen	72
• Actie TEC 6.2.: Stimuleren van materiaalrecuperatie uit oude stortplaatsen.....	73
VI. Transversale acties door de speerpunten heen	74
Uitdaging TRA 1: Een geïntegreerd provinciaal klimaatbeleid.....	74
• Actie TRA 1.1.: Uitwerken, implementeren en evalueren van een klimaattoets.....	74
• Actie TRA 1.2.: Communiceren van de klimaatambitie aan de medewerkers van het Provinciebestuur.....	74
• Actie TRA 1.3.: Screenen van bestaande toelages en subsidies in functie van het behalen van de klimaatdoelstellingen.....	75
Uitdaging TRA 2: Uitdragen van de voorbeeldfunctie van de Provincie op het vlak van klimaat	76
• Actie TRA 2.1.: Verhogen van de energie-efficiëntie in het eigen patrimonium.....	76
• Actie TRA 2.2.: Het nieuwe provinciehuis in de Leopoldskazerne wordt een voorbeeldgebouw	77
• Actie TRA 2.3.: Implementeren van een energiemanagementsysteem voor het Provinciebestuur.....	78
• Actie TRA 2.4.: Verduurzamen van het aankoopbeleid	78

• Actie TRA 2.5.: De Provincie kiest resoluut voor duurzaam lokaal voedsel	79
• Actie TRA 2.6.: Rationeel waterbeheer in patrimonium van het Provinciebestuur	80
• Actie TRA 2.7.: Vergroenen van het wagenpark van het Provinciebestuur	80
• Actie TRA 2.8.: Uitdragen van de voorbeeldfunctie van de Provincie op vlak van duurzame mobiliteit	81
Uitdaging TRA 3: Een duurzame transitie versnellen	82
• Actie TRA 3.1.: Voeren van een langdurige campagne 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond'	82
• Actie TRA 3.2.: Uitwerken van een klimaatluik binnen het natuur- en milieueducatief aanbod	83
• Actie TRA 3.3.: Opleiden en inzetten van klimaatgidsen en Oost-Vlaamse klimaatambassadeurs	84
• Actie TRA 3.4.: Ondersteunen van transitienetwerken	84
• Actie TRA 3.5.: Stimuleren van de oprichting van coöperaties en nieuwe vormen van mede-eigendom	85
• Actie TRA 3.6.: Onderzoeken van de mogelijkheden voor financiële participatie in grootschalige (investerings)projecten rond klimaat en energie	85
Uitdaging TRA 4. Steden en gemeenten ondersteunen in de uitwerking van hun klimaatbeleid	86
• Actie TRA 4.1.: Steden en gemeenten stimuleren tot ondertekening van het Burgemeestersconvenant en actief ondersteunen bij de uitvoering ervan	86
• Actie TRA 4.2.: Ondertekenen Mayors Adapt en stimuleren en ondersteunen van gemeenten bij uitvoering	87
• Actie TRA 4.3.: Uitbreiden van het milieucontract naar een 'milieu- en klimaatcontract'	88
• Actie TRA 4.4.: Oprichten van kennisplatforms voor gemeenten waar uitwisseling van kennis en ervaring centraal staat	89
• Actie TRA 4.5.: Ondersteunen van gemeenten bij de verduurzaming van het lokale aankoopbeleid	89

Inleiding

De uitdagingen naar 2050 zijn enorm. Naar 2020 toe kan een belangrijke stap worden gezet. Dit actieplan formuleert een antwoord op de uitdagingen geordend in vijf speerpunten en één transversaal pad.

De vijf speerpunten:

- Naar een zelfvoorzienende provincie op vlak van energie (ZVP)
- Naar een (klimaat)gezonde en aangename woonomgeving (KGW)
- Naar een klimaatbestendig landschap (KBL)
- Naar een slimme mobiliteit (SMO)
- Naar een toekomstgerichte economie 'Waar klimaat werkt' (TEC)

In het transversale pad (TRA) staan volgende thema's centraal:

- een geïntegreerd klimaatbeleid (over de beleidsdomeinen heen)
- de voorbeeldfunctie van de Provincie
- het versnellen van de transitie
- het ondersteunen van de steden en gemeenten bij de uitwerking van een lokaal klimaatbeleid.

Rond alle uitdagingen worden een aantal acties geformuleerd. Telkens wordt besproken wie de trekker is, de partners en de doelgroep. Vervolgens wordt ook geformuleerd wat de Provincie wil bereiken, hoe dit kan worden gemeten en welke instrumenten worden ingezet. Tot slot worden waar mogelijk de kost en het voordeel op vlak van CO₂-uitstoot toegelicht.

I. Naar een zelfvoorzienende provincie op vlak van energie

De eerste en meest belangrijke uitdaging is een verdere toename van de energie-efficiëntie en het rationeel energiegebruik. Acties hierrond worden uitgewerkt in de speerpunten “Naar een klimaatgezonde en aangename woonomgeving”, “Naar een slimme mobiliteit” en “Naar een toekomstgerichte economie ‘waar klimaat werkt’”

Uitdaging ZVP1.: Het aandeel hernieuwbare energie vergroten

Doelstelling 2020

De Provincie dekt de energiebehoefte op haar grondgebied volledig met hernieuwbare energie tegen 2050 en volgt hierbij een lineair pad: 40 % van de totale energiebehoefte (warmte en elektriciteit) tegen 2020, 60 % tegen 2030 en 100% tegen 2050

Het aandeel zonne-energie verhogen

• **Actie ZVP 1.1.: Sensibiliseren rond zonne-energie en organiseren van groepsaankopen zonnepanelen in gemeenten en coöperatieven**

Streefdoel: via groepsaankopen het aantal PV-installaties doen toenemen bij inwoners, kmo's en publieke gebouwen

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: inwoners, kmo's

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning/Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen,

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, coöperatieven, Oost-Vlaanderen Energielandschap

Instrumenten:

- sensibiliseringscampagne
- groepsaankopen
- samenwerking met coöperatieven die mee investeren voor de plaatsing van zonnepanelen op daken van huishoudens die de middelen niet hebben of op daken van publieke gebouwen
- Informatie via webpagina
- Combineren met duurzaam bouwadvies Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Kost: bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal deelnemers groepsaankoop, aantal deelnemende gemeenten, bijkomend geïnstalleerd vermogen aan PV

• **Actie ZVP 1.2.: Oprichten van grootschalige zonneparken op oude stortplaatsen, restgronden en wachtgronden**

Streefdoel: opgesteld vermogen aan zonnepanelen drastisch verhogen op oude stortplaatsen, restgronden en wachtgronden.

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: coöperanten, investeerders

Mogelijke externe partners: betrokken gemeenten, eigenaars van de stortplaatsen/ restgronden/ wachtgronden, coöperatieven

Instrumenten:

- visie van de dienst Ruimtelijke Planning rond grootschalige zonneparken omzetten naar een actieplan
- realiseren van zonneparken in samenwerking met coöperatieven die mee investeren voor de plaatsing van zonnepanelen

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: bijkomend geïnstalleerd vermogen aan PV

• **Actie ZVP 1.3.: Faciliteren van zonne-energieprojecten in scholen**

Streefdoel: toename van zonne-energieprojecten in scholen waarbij de ouders van de leerlingen de schoolomgeving investeren in zonnepanelen, gekoppeld aan een educatief project.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Natuur- en Milieueducatie

Doelgroep: scholengemeenschap, ouders en omwonenden

Interne partners: Milieuzorg op School

Mogelijke externe partners: coöperatieven

Instrumenten:

- educatieve pakketten rond coöperatieven en zonne-energie
- procesbegeleiding

Kost: extra personeel en middelen vanaf 2017

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal deelnemende scholen, bijkomend geïnstalleerd vermogen aan PV

• **Actie ZVP 1.4.: Campagnes naar specifieke doelgroepen rond zonne-energie**

Streefdoel: specifieke doelgroepen stimuleren tot het plaatsen van zonnepanelen en zonneboilers

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: organisaties die werken met huurders/verhuurders, koepelorganisaties van sectoren met constante warmtevraag (vb. kappers)

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- campagne, webpagina

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal campagnes, aantal bezoekers van de webpagina

• **Actie ZVP 1.5.: Uitbouwen van een educatief centrum op/bij de Zonneberg te Zelzate**

Streefdoel: inwoners, scholen en bedrijven kunnen hier terecht om bij te leren over hernieuwbare energie en de voordelen in te zien

Trekker: dienst Natuur- en Milieueducatie

Doelgroep: Inwoners, scholen, bedrijven

Interne partners: MOS

Mogelijke externe partners: Zonneberg

Instrumenten:

- realisatie van een energieneutraal bezoekerscentrum
- educatieve pakketten en tentoonstelling met betrekking tot energieneutraliteit, hernieuwbare energiebronnen, die ook ingezet kunnen worden in de andere provinciale Natuur- en Milieueducatie-centra.
- rondleidingen voor bezoekers, scholen, bedrijven, e.a.

Kost: bijkomende middelen via Europese programma's, PPS, samenwerking met hogescholen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bezoekers per jaar

Het aandeel windenergie vergroten

• **Actie ZVP 1.6.: Verder invullen van de potentiële zoekzones voor windturbines**

Streefdoel: 300 windturbines tegen 2020

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning, Oost-Vlaanderen Energielandschap

Doelgroep: projectontwikkelaars, energieproducenten

Mogelijke externe partners: projectontwikkelaars, coöperatieven

Instrumenten:

- voeren van planprocessen
- draagvlakverbreding via participatie door burgers en overheden

Kost: bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: hoeveelheid bijkomend geïnstalleerd vermogen aan windenergie

• Actie ZVP 1.7.: Onderzoeken van het potentieel aan middelgrote windturbines

Streefdoel: het potentieel aan middelgrote windturbines op bedrijventerreinen en nabij landbouwbedrijven binnen de potentiële zoekzones in kaart gebracht (noot: voorkeur wordt steeds gegeven aan grootschalige windturbines binnen de potentiële zoekzones, indien het niet anders kan is een middelgrote windturbine toelaatbaar)

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning, Oost-Vlaanderen Energielandschap

Doelgroep: bedrijven, landbouwers

Interne partners: dienst Economie/Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: bedrijventerreinbeheerders

Instrumenten:

- potentieelstudie (zowel ruimtelijk als financieel) naar middelgrote windturbines binnen de potentiële zoekzones
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: verschuiving bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: potentieelstudie uitgevoerd

De elektriciteitsproductie door biomassa- en biogascentrales vergroten

• Actie ZVP 1.8.: Stimuleren van pocketvergisters bij melkveebedrijven

Streefdoel: Melkveebedrijven exploiteren (samen) pocketvergisters.

Trekker: dienst Landbouw & Platteland,

Doelgroep: landbouwbedrijven

Interne partners: dienst Milieu- en Natuurvergunningen

Mogelijke externe partners: Vlaamse Overheid, landbouworganisaties, Innovatie Steunpunt

Instrumenten:

- informatie rond de technische en juridische modaliteiten om een pocketvergister te exploiteren
- informatie aan de hand van een webpagina (www.biogas-e.be), opleiding, informatiesessie, workshops, bezoek aan demoprojecten
- rekentool (cfr. Website Enerpedia (www.enerpedia.be))
- sensibilisatie en participatie van omwonenden

Kost: bestaande middelen (personeel- en werkmiddelen)

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal pocketvergisters ten opzichte van aantal landbouwbedrijven

• **Actie ZVP 1.9.: Stimuleren van inzameling van GFT en bermmaaisel voor vergisting tot biogas**

Streefdoel: In elke gemeente worden bermmaaisel en GFT gescheiden opgehaald en omgezet naar biogas

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning en Oost-Vlaanderen Energielandschap

Doelgroep: steden en gemeenten, afvalintercommunales

Interne partners: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen,

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, uitbaters van vergistingsinstallaties, OVAM

Instrumenten:

- studies: Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen deed in 2014 een studie over de inzameling en verwerking van bermmaaisel (huidige vergisters en verzamelpunten in kaart gebracht) en de mogelijkheden tot efficiëntieverbetering op korte termijn. Ook binnen de UGent loopt momenteel een studie.
- de Provincie treedt op als 'reststroommakelaar' en richt een databank voor reststromen op om tot een globaal aanbod en een constante aanvoer van biomassa te komen
- opzetten/opvolgen van enkele pilootprojecten met het oog op de koppeling van lokale productie en lokaal verbruik in het projectgebied
- informatie en sensibilisatie naar steden, gemeenten, intercommunales rond gescheiden inzameling en vergisting van bermmaaisel.
- Milieu- en klimaatcontract: opmaak bermbeheerplannen met aandacht voor inzameling en vergisting van bermmaaisel
- ondersteunen van steden en gemeenten bij het onderzoeken van de haalbaarheid van het gescheiden ophalen van bermmaaisel om finaal tot vergisting te komen
- kwaliteitscriteria opnemen in voorbeeldbestekken voor bermbeheer door gemeenten

Kost: Extra personeel en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: hoeveelheid voor vergisting aangeboden bermmaaisel en GFT-afval

• **Link met actie SMO4.5 rond faciliteren van een efficiënte logistiek van bioresstroomen Actie ZVP 1.10.: Stimuleren van stortgaswinning op stortplaatsen**

Streefdoel: economische valorisatie stortplaatsen en toename winning van stortgas..

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: betrokken gemeenten

Mogelijk externe partners: betrokken gemeenten, eigenaars van de stortplaatsen

Instrumenten:

- haalbaarheidsstudie, overleg met betrokken partners
- actieplan
- regisseursfunctie

Kost: extra middelen voor studiewerk

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal haalbaarheidsstudies

Deze actie is gelinkt met actie TEC 6.1 rond het sluiten van materiaalkringlopen

Waterkracht terug gebruiken

• **Actie ZVP 1.11.: Opmaken van een gedetailleerde potentieelstudie naar kleinschalige waterkracht op onbevaarbare waterlopen 2de en 3de categorie.**

Streefdoel: Een zicht krijgen op het potentieel aan waterkracht op onbevaarbare waterlopen 2de en 3de categorie, rekening houdend met de Europese richtlijn rond vismigratie

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, MOLA (afhankelijk van toekomstige rol ifv interne staatshervorming)

Doelgroep: polders en wateringen, eigenaars watermolens

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Milieu- en Natuurvergunningen, dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: VMM

Instrumenten:

- actualisatie bestaande studie financiële haalbaarheid energieopwekking watermolen, indien positief dan:
- potentieelstudie naar kleinschalige waterkracht via watermolens, getijdencentrales op onbevaarbare waterlopen 2de en 3de categorie

Kost: extra personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: elektriciteitsproductie door waterkrachtcentrales

• **Actie ZVP 1.12.: Onderzoeken van het potentieel van waterkrachtrecuperatie bij lozing van koel- en/of proceswater**

Streefdoel: Een gedeelte van alle energie gebruikt voor het oppompen van water recupereren

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: bedrijven

Interne partners: dienst Milieu- en Natuurvergunningen

Instrumenten:

- potentieelstudie naar waterkrachtrecuperatie van proceswater

Kost: extra personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: bijkomend aandeel elektriciteitsproductie door waterkrachtrecuperatie

Groene warmte stimuleren

• **Actie ZVP 1.13.: Sensibiliseren rond groene warmte en organiseren van groepsaankopen warmtepompen, zonneboilers en pelletkachels in gemeenten**

Streefdoel: via groepsaankopen het aantal warmtepompen, zonneboilers en pelletkachels (ter vervanging van steenkool- en houtkachels) doen toenemen bij inwoners

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten, inwoners

Interne partners: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen Oost-Vlaanderen

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- draaiboek groepsaankopen warmtepompen, zonneboilers en pelletkachels
- advies en ondersteuning naar steden en gemeenten
- informatie via webpagina
- aandachtspunt bij duurzaam bouwadvies

Kost: extra middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal steden en gemeenten die een groepsaankoop organiseren, bijkomend geïnstalleerd vermogen

• **Actie ZVP 1.14.: Stimuleren van aanplant van energieke houtkanten en korte omloophout**

Streefdoel:

de aanplant van houtkanten (langs wegen, landbouwpercelen, ...) wordt sterk verhoogd, bij deze houtkanten speelt biodiversiteit en landschapsbeheer en -onderhoud een belangrijke rol. Enkele voorbeelden zijn hakhoutbosjes, knotbomenrijen, ... Bijkomend is ook de realisatie van een blauw-groen netwerk belangrijk (zie speerpunt "Naar een klimaatbestendig landschap")

Trekker: dienst Landbouw- en Platteland

Doelgroep: Landbouwers, steden en gemeenten (snoeihout)

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning, Provinciale domeinen,

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, landbouwwakorganisaties, natuurorganisaties, regionale landschappen

Instrumenten:

- informatie en sensibilisatie rond energieke houtkanten aan de hand van een brochure, informatiesessies
- heraanplanten van houtkanten in samenwerking met regionale landschappen
- in functie van de voorbeeldfunctie en expertiseontwikkeling van de Provincie, een aandeel KOH aanplanten op de eigen domeinen
- opbouwen van een kennisnetwerk rond KOH met eigen expertise als input
- logistiek model om de rendabiliteit van KOH-biomassaverbranding (binnen een regio) te optimaliseren
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: Productie KOH

• **Actie ZVP 1.15.: Stimuleren van lokale, kleinschalige verbranding van KOH en snoeiafval voor verwarming**

Streefdoel: biomassa die wordt verkregen uit korte omloophout (KOH) en uit verantwoord landschapsonderhoud en -beheer wordt gebruikt als grondstof voor de productie van warmte door verbranding bv door landbouwbedrijven, sporthal, school,

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: landbouwbedrijven, steden en gemeenten, inwoners

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning, Provinciale domeinen

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, landbouwwakorganisaties, beheercentrum ECO², regionale landschappen

Instrumenten:

- best practices in de provincie verspreiden
- potentieelstudie naar de mogelijkheid om te verwarmen door verbranding van biomassa uit provinciale domeinen.
- informatie en sensibilisatie rond verbranding van KOH en snoeiafval
- bijeenbrengen van vraag en aanbod hakhout ism regionale landschappen, binnen de domeinen

Kost: verschuiving middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: Aandeel gebouwen/woningen met groene warmte verhogen

• **Actie ZVP 1.16.: Het stimuleren van groene warmtenetten**

Streefdoel: Mogelijke bronnen van groene (rest)warmte worden nuttig ingezet, in de eerste plaats in en rond de Gentse Kanaalzone en in de Waaslandhaven.

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen Energielandschap,

Doelgroep: bedrijven met (rest)warmte of vraag naar warmte/koeling

Interne Partners: dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: o.a. EANDIS, Havenbedrijf Gent, Maatschappij Linkerschelde-oever en andere terreinbeheerders, steden en gemeenten, private partners (warmteleveranciers), Warmtenetwerk Vlaanderen, landbouwwakorganisaties

Instrumenten:

- studie die de warmtevraag en het –aanbod in en onderzoeken van de aanleg en uitbating van groene warmtenetten in kaart brengt
- demonstratieprojecten (vb. glastuinbouw)
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bestaande middelen voor het lopend project in Melsele tot 2016, bijkomende middelen zullen gezocht worden voor extra projecten

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: Gevaloriseerde kWh en het aandeel gebouwen/woningen met groene warmte als hoofdverwarming

Uitdaging ZVP 2.: Een verregaande elektrificatie van de maatschappij

Doelstelling 2020

De Provincie zet een verregaande elektrificatie van de maatschappij mee in beweging

- **Actie: Promoten van warmtepompen voor verwarming via groepsaankopen, informatie en communicatie vanuit het Oost-Vlaams Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen**

Deze actie vormt een onderdeel van ZVP 1.13. gezien de link met groene warmte (indien op groene stroom).

- **Actie: Stimuleren van elektrische laadinfrastructuur**

Deze actie wordt uitgewerkt onder het speerpunt "Naar een slimme mobiliteit" gezien de link met mobiliteit, actie SMO 2.1.

Uitdaging ZVP 3: Opslagcapaciteit voor energie voorzien

Doelstelling 2020

Ondersteunen van de mogelijkheden voor energieopslag via onderzoek

- **Actie ZVP 3.1.: Opzetten van een demonstratieproject over hoe een pompemaal met energierecuperatie rendabel kan opereren**

Streefdoel: Aan de hand van een case nagaan hoe een pompemaal met energierecuperatie kan ingezet worden voor energieopslag bij stroomoverschotten.

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: waterbeheerders

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid,

Mogelijke externe partners: Polder Sinaai -Daknam, VMM

Instrumenten:

- demonstratieproject vb. aan het pompemaal op de Fondatie/ Stekense Vaart te Sinaai

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: realisatie van het demonstratieproject

• **Actie ZVP 3.2.: Potentieelstudie van mogelijke opslagcapaciteit bij vijzelgemalen in Oost-Vlaanderen (in totaal 12)**

Streefdoel: Indien het demonstratieproject positieve resultaten heeft opgeleverd wordt aan de hand van een studie nagegaan wat de mogelijke opslagcapaciteit is van de 12 vijzelgemalen in Oost-Vlaanderen.

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: waterloopbeheerders

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid,

Mogelijke externe partners: VMM, waterloopbeheerders

Instrumenten:

- potentieelstudie

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: realisatie van de studie

II. Naar een (klimaat)gezonde en aangename woonomgeving

Uitdaging KGW 1.: Meer mensen in verstedelijkte omgeving laten wonen

Doelstelling tegen 2020

De Provincie ondersteunt **kernversterking** en remt het aanhoudend aansnijden van open ruimte voor woongebieden van lage dichtheid af.

• **Actie KGW 1.1.: Provinciale ruimtelijke instrumenten inzetten met het oog op kernversterking en gemeenten hierin stimuleren en ondersteunen**

Streefdoel: Bijkomende woningen toewijzen aan stedelijke locaties en het aansnijden van open ruimte voor woongebieden met lage dichtheid afremmen

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Ruimtelijke Vergunningen

Doelgroep: Gemeenten

Interne partners: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Mogelijke externe artners: gemeenten, Vlaamse Overheid, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Instrumenten:

- het provinciaal ruimtelijk structuurplan
- globale screening van alle woonuitbreidingsgebieden om na te gaan welke nog kunnen aangesneden worden en op basis hiervan al dan niet principiële akkoorden verlenen (op basis van op voorhand vast te leggen randvoorwaarden zoals het sluiten van kringlopen, de context ...): zie ook actie SMO 3.1
- herbestemmen/ruilen van woon- en woonuitbreidingsgebieden
- opleggen van minimale woondichtheden onder andere via stedenbouwkundige verordening en verkavelingsvergunningen
- regisseursrol bij herontwikkelingsprojecten, stadsprojecten, omvorming sites
- kosten en baten in beeld brengen bij elk project

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: verstedelijkingsgraad, oppervlakte bijgekomen woongebied, gemiddelde woondichtheid

• **Actie KGW 1.2.: Sensibiliseren rond de voordelen van wonen in stedelijke omgeving**

Streefdoel: De Oost-Vlaamse wooncultuur beïnvloeden: wonen in stedelijke omgeving in een beter daglicht zetten.

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: inwoners

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Maatschappelijke Participatie/cel Wonen

Mogelijke externe partners: Vlaamse Overheid, steden

Instrumenten:

- voorbeelden met hoge dichtheden tonen (bouwen in maximaal 4 lagen, voldoende groen en zon, e.a.)
- sensibilisatiecampagne met webpagina

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bezoekers van de webpagina

Uitdaging KGW 2.: Grondige aanpassing van het woonsysteem

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie stimuleert en faciliteert **duurzame woonvormen** en wil 20 bijkomende experimenten van duurzame woonprojecten tegen 2020 initiëren of ondersteunen op het grondgebied van Oost-Vlaanderen.

De Provincie promoot nieuwe vormen van mede-eigendom

• Actie KGW 2.1.: Stimuleren en promoten van duurzame woonvormen en ondersteunen van gemeenten en projectontwikkelaars hierin

Streefdoel: de Oost-Vlaamse wooncultuur is beïnvloed: duurzame woonvormen winnen terrein met specifieke aandacht voor gemeenschappelijke voorzieningen, levenslang wonen, kangoeroewoningen, e.a. en de combinatie met andere functies zoals lokale handel en bedrijvigheid, recreatie en groen, ...

De Provincie initieert of ondersteunt 20 bijkomende experimenten van duurzame woonprojecten tegen 2020. Dit stimuleert alle steden en gemeenten om tegen 2020 zelf te starten met de ontwikkeling van innovatieve en duurzame woonprojecten.

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: inwoners, steden en gemeenten, projectontwikkelaars

Interne partners: dienst Maatschappelijke Participatie/cel Wonen

Mogelijke externe partners: Samenhuizen vzw, lokale transitiegroepen, projectontwikkelaars, bouwfederaties / bouwbedrijven, de steden en gemeenten, Vlaamse Overheid, (inter)gemeentelijke woonorganisaties

Instrumenten:

- publieksgerichte campagnes opzetten en coördineren om het nieuwe wonen te stimuleren bij steden en gemeenten, burgers, sociale actoren, bouwprofessionelen, scholen, ...
- informatie en vormingsinitiatieven rond 'het nieuwe wonen' naar steden, gemeenten en projectontwikkelaars
- expertise en advies op maat (juridisch, technisch en ruimtelijk) aanbieden voor verschillende doelgroepen, in eerste instantie steden en gemeenten (via het Milieu- en klimaatcontract)
- een draaiboek, goede methodieken en voorbeelden verspreiden, met aandacht voor maatschappelijke kosten en de baten voor de inwoners en de maatschappij
- inzetten van eigen ruimtelijke planningsinstrumenten en gemeenten hierin ondersteunen
- mogelijkheden nagaan voor het opleggen van voorwaarden en normen op wijkniveau die verder gaan dan de geldende normen (vb. rond energieprestatie of oriëntatie van woningen)
- bij geplande ontwikkelingsprojecten wordt samen met de gemeente nagegaan of hier (deels) een innovatief woonproject kan worden van gemaakt
- regisseursrol bij herontwikkelingsprojecten en stadsprojecten
- bestaande subsidiereglement wonen-welzijn-zorg voor innovatieve en experimentele projecten rond wonen
- aanpassen van de bestaande 'aanvullende lening' voor particulieren met het oog op het stimuleren van duurzaam wonen

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal duurzame woonprojecten gerealiseerd/opgestart

• **Actie KGW 2.2: Stimuleren en promoten van nieuwe vormen van mede-eigendom**

Streefdoel: de drempels voor het realiseren van nieuwe vormen van mede eigendom (bv. erfpacht, community land trust) worden geleidelijk weggenomen waarbij de Provincie een regisserende rol opneemt

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, dienst Maatschappelijke Participatie/cel Wonen

Doelgroep: inwoners, de steden en gemeenten, lokale transitiegroepen, projectontwikkelaars

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, projectontwikkelaars, Vlaamse Overheid, (inter)gemeentelijke woonorganisaties

Instrumenten:

- in kaart brengen van drempels
- regisseursrol: overleg tussen de betrokken partners en de Vlaamse Overheid organiseren
- verspreiden van een draaiboek en in de kijker zetten van goede voorbeelden
- bestaande subsidiereglement wonen-welzijn-zorg voor innovatieve en experimentele projecten rond wonen

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: realisatie van het draaiboek

Uitdaging KGW 3.: Inhaalbeweging energierenovaties nodig

Doelstelling tegen 2020

De Provincie versnelt de **energetische renovatie** van de woningen in Oost-Vlaanderen. De focus ligt niet alleen op het aantal renovaties dat sterk moet verhogen, ook de kwaliteit, het ambitieniveau en goede uitvoering van de renovaties moet beter. Naast het stimuleren van totaalrenovaties, wordt in de periode 2015-2020 ingezet op doorgedreven dak- en muurisolatie, condensatieketels, super isolerende beglazing, zonneboilers en warmtepompen.

• Actie KGW 3.1.: Gerichte informatie, vorming en individueel renovatieadvies gebiedsdekkend aanbieden

Streefdoel: in elke gemeente wordt gratis individueel renovatieadvies aan huis aangeboden aan de inwoners, het advies is gekend bij de doelgroep en wordt regelmatig gebruikt, de adviezen en andere publieksgerichte initiatieven resulteren in meer duurzame keuzes bij de doelgroep (rond rationeel energiegebruik, hernieuwbare energie, water, materialen, oriëntatie, ...)

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen Oost-Vlaanderen

Doelgroep: verbouwers, extra aandacht zal gaan naar het bereiken van kansengroepen en huurders/verhuurders

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, (inter)gemeentelijke woonorganisaties, gemeentelijke energiebedrijven, OCMW's, kennispartners, Gezinsbond, Eandis, sociale huisvestingsmaatschappijen (VMSW), sociale verhuurkantoren, energiesoepersbedrijven ...

Instrumenten:

- publieksgerichte campagnes opzetten en coördineren om duurzame renovaties te stimuleren bij steden en gemeenten, burgers, sociale actoren, bouwprofessionelen, scholen, ...
- informatie en vormingsinitiatieven over duurzaam wonen en bouwen organiseren voor steden en gemeenten, burgers, sociale intermediairen, bouwprofessionelen, scholen, ...
- expertise en advies op maat over duurzaam wonen en bouwen gebiedsdekkend aanbieden
- renovatieadvies aan huis uitbouwen

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel, gedeelde financiering door Provincie en steden en gemeenten

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: % van de inwoners met toegang tot renovatieadvies op maat, aantal adviezen per jaar

• **Actie KGW 3.2.: Uitbouwen van een netwerk en informatiepunt rond duurzame renovatie voor bouwprofessionelen**

Streefdoel: de expertise bij bouwprofessionelen rond duurzaam verbouwen (zowel naar particuliere woningen als bedrijfsgebouwen) verhogen en nieuwe ontwikkelingen gemakkelijker ingang te doen vinden

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen Oost-Vlaanderen

Doelgroep: architecten, aannemers, bouwbedrijven, vormings- en onderwijsinstellingen (bouwopleidingen), ...

Interne partners: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Mogelijke externe partners: Confederatie Bouw, Bouwunie, architectenverenigingen, sectororganisaties, VDAB, scholen en kennisinstellingen, bedrijvenverenigingen

Instrumenten:

- specifiek opleidingsaanbod naar bouwprofessionelen of een integratie van duurzaamheid in het bestaande opleidingsaanbod
- opleidingen voor leerkrachten hout, bouw en technieken
- goede voorbeelden, nieuwe ontwikkelingen/producten in de kijker zetten
- oprichting van een advies- en informatiepunt rond duurzaam verbouwen naar professionelen
- ondersteuning en/of regisseursrol bij concrete projecten (vb. rond collectieve renovatie van bedrijfsgebouwen of huurwoningen).
- input door de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen vanuit de expertise duurzaam industrieel bouwen: zie ook actie TEC 3.3

Kost: extra middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal deelnemers aan activiteiten uitgewerkt binnen dit kader, aantal adviezen

• **Actie KGW 3.3.: Initiëren van en participeren in voorbeeldprojecten rond collectieve renovatie en ondersteunen van steden en gemeenten hierin**

Streefdoel:

- via voorbeeldprojecten ervaring op doen rond collectieve renovatie met oog op expertiseontwikkeling bij de Provincie en de steden en gemeenten
- collectieve renovaties in iedere stad of gemeente

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: projectontwikkelaars, steden en gemeenten, inwoners

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Gezinsbond, kennispartners, gemeentelijke energiebedrijven, Confederatie Bouw, Bouwunie, (inter)gemeentelijke woonorganisaties ...

Instrumenten:

- coördinerende rol
- ruimtelijke planningsinstrumenten: meewerken aan /realiseren van minstens één grootschalig voorbeeldproject (op niveau van een stadsdeel) bij een stadsvernieuwingproject in kleinstedelijk gebied
- mogelijkheden nagaan om binnen collectieve renovatieprojecten voorwaarden en normen op te leggen die verder gaan dan de geldende normen (bv rond energieprestatie van woningen)
- gericht inzetten van renovatieadvies aan huis en warmtescans van woningen in het kader van pilootprojecten rond collectieve renovatie
- informatie en sensibilisatie rond collectieve renovatie aan de hand van een webpagina, informatiesessies, draaiboek, goede voorbeelden
- een kennisnetwerk via gemeentelijke kennisplatforms rond collectieve renovatie

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal collectieve renovaties in de periode 2015-2020

- **Actie KGW 3.4.: Stimuleren van de steden en gemeenten bij de ontwikkeling van een doelgroepgerichte communicatie en ondersteuningsaanbod rond energetische renovaties naar kansengroepen, huurders en verhuurders**

Streefdoel: versnellen van de jaarlijkse renovaties van huurwoningen en woningen van kansengroepen, met focus op het verbeteren van de woonkwaliteit en:

- Dak-, muur- en vloerisolatie
- Vervanging van enkel of dubbel glas door HR-glas of drievoudig glas
- Vervangen van verouderde installaties op steenkool, stookolie, gas, elektriciteit door nieuwe efficiënte installaties (condenserende ketels, pelletketels, warmtepompen, zonneboilers, ...)

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, dienst Maatschappelijke Participatie/cel Wonen

Doelgroep: steden en gemeenten, intermediaire organisaties, (en in 2de lijn: huurders/verhuurders, kansengroepen, jonge gezinnen en 70-plussers)

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, (inter)gemeentelijke woonorganisaties, gemeentelijke energiebedrijven, OCMW's, kennispartners, Gezinsbond, Eandis, sociale huisvestingsmaatschappijen (VMSW), sociale verhuurkantoren, energiesnoeiersbedrijven

Instrumenten:

- methodieken en goede voorbeelden aanreiken voor de renovatie van huurwoningen
- aanreiken campagne- en communicatiematerialen specifiek naar kansengroepen, huurders en verhuurders
- uitwisseling via gemeentelijke kennisplatforms
- aanpassen van de bestaande provinciale 'aanvullende lening' voor particulieren met het oog op het stimuleren van duurzaam wonen en (ver)bouwen
- gelijke-kansen toets ontwikkelen om beslissingen en bestaande instrumenten af te toetsen

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal renovaties van huurwoningen

Link met actie KGW 3.1

• **Actie KGW 3.5.: Onderzoeken van de mogelijkheid voor de oprichting door de Provincie/gemeenten van een ESCO¹ voor particulieren**

Streefdoel: De piste voor de oprichting van ESCO's door gemeenten is onderzocht alsook de faciliterende rol die de Provincie hierin kan opnemen.

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: particulieren

Mogelijke externe partners: kennisinstellingen, steden en gemeenten, intercommunales, coöperatieven, gemeentelijke energiebedrijven, Eandis

Instrumenten:

- potentieelstudie uitvoeren naar inzetten van ESCO door gemeenten (naar analogie met het Vlaamse Energiebedrijf) en onderzoek naar de faciliterende rol die de Provincie hierin kan opnemen bij de ondersteuning van de steden en gemeenten Het is aangewezen dat deze ESCO's zich in eerste instantie richten naar de sociale doelgroep en tevens een ontzorgende rol op zich nemen.
- een pilootproject opzetten

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: haalbaarheidsstudie uitgevoerd en pilootproject opgestart

Link met acties TEC 2.2

¹Een ESCO staat voor "energy savings company" of "energy service company". Daarbij wordt een energiebesparende maatregel door een derde partij uitgevoerd en gefinancierd. De begunstigde eindklant, betaalt de investering af door een deel van de uitgespaarde energiekost aan de derde partij investeerder te betalen. Na verloop van tijd (maanden of jaren, naargelang de grootteorde van de investering) wordt de begunstigde eindklant eigenaar van de installatie

Uitdaging KGW 4.: Werk maken van een gezonde en groene woonomgeving

Doelstellingen tegen 2020

De **luchtkwaliteit** in de provincie verbetert jaarlijks, in het algemeen en in de woongebieden in het bijzonder.

De Provincie bestrijdt de verwachte **hittestress**, stimuleert blauw-groene netwerken en probeert water maximaal vast te houden in steden en kernen via haar ruimtelijk beleid en de ondersteuning van steden en gemeenten.

Binnen deze uitdaging worden naar 2020 toe geen specifieke acties geformuleerd rond de verbetering van de luchtkwaliteit. Verschillende acties in alle speerpunten ondersteunen deze doelstelling (bv acties rond energiebesparing, hernieuwbare energie en mobiliteit).

• Actie KGW 4.1.: Stimuleren van de steden en gemeenten in de uitwerking van hittebestrijdingsplannen

Streefdoel: het risico op warmteoverlast in steden in kaart brengen en de nodige maatregelen uitwerken in hittebestrijdingsplannen.

De maximale temperaturen in steden nemen af door een ruimtelijk beleid dat hittestress doet afnemen door het strategisch inplannen van water en vegetatie in woongebieden, e.a.

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe partners: studie bureaus en kennispartners

Instrumenten:

- studie naar het stedelijk hitte-eilandeffect in de provincie, steden en kernen met potentiële hittestress (naast Gent) in kaart brengen.
- toolkits om steden en kernen te ondersteunen in het verduurzamen van hun ruimtelijke planningsinstrumenten met het oog het hittebestendig maken van (stads)kernen
- goede voorbeelden (cfr stad Gent) verspreiden
- milieu- en klimaatcontract: ondersteuning van steden en gemeenten bij het opmaken van hittebestrijdingsplannen en expertise op juridisch, ruimtelijk en technisch vlak rond het aanleggen van blauw-groene netwerken.
- opbouw van een kennisnetwerk via gemeentelijke kennisplatforms rond hittebestrijding

Kost: bijkomend personeel en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect (adaptatie)

Indicator: aantal hittegevoelige steden en gemeenten met een hittebestrijdingsplan

• Actie KGW 4.2.: Hittebestendig (ver)bouwen opnemen als onderdeel van het bouw- en renovatieadvies

Streefdoel: warmteoverlast in woningen wordt op een energiezuinige manier voorkomen of bestreden

Trekker: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: inwoners

Mogelijke externe partners: kennispartners, steden en gemeenten

Instrumenten:

- informatie rond hittebestendig bouwen aanbieden
- advies op maat geven rond hittebestendig bouwen aan (ver)bouwers, gelinkt aan actie KGW 3.1
- opleidingen voor bouwadviseurs

gemeenten stimuleren om verordeningen/premies op te stellen rond dak- en gevelgroen (zie ook actie KGW 4.3)

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect (adaptatie)

Indicator: aantal adviezen met betrekking tot hittebestendig bouwen

Link met actie TEC 3.3

• Actie KGW 4.3.: Stimuleren van groen, waterpartijen en watercaptatie in verstedelijkte gebieden

Streefdoel:

- inwoners en steden en gemeenten worden zich meer bewust van het belang van groen, waterpartijen en watercaptatie in verstedelijkte gebieden
- blauw-groene netwerken realiseren binnen verstedelijkte gebieden, aansluitend op de netwerken in het buitengebieden
- verhogen van de watercaptatie in verstedelijkte gebieden.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: inwoners, bedrijven, steden en gemeenten

Interne partners: Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, dienst Ruimtelijke Planning, dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Proefcentrum voor de Sierteelt vzw

Instrumenten:

- voorbeeldprojecten in de kijker zetten voor verschillende doelgroepen
- informatie en voorbeelddocumenten voor steden en gemeenten: zoals bestekken, voorwaarden voor vergunningen, subsidiereglementen voor infiltratie, groendaken, gevelgroen e.a.
- informatie en sensibilisatie via brochures en een webpagina voor de verschillende doelgroepen (bv rond tuinen).
- milieu- en klimaatcontract: Technisch- wetenschappelijk advies en onderzoek rond infiltratie en regenwaterbuffering voor specifieke gemeentelijke

projecten en gebieden, advies op maat ivm de inrichting van openbare ruimten

- opleidingen, onder meer over het inzetten van de watertoets in functie van watercaptatie in verstedelijkte gebieden

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect (adaptatie)

Indicator: aantal adviezen en onderzoeken voor gemeenten

Uitdaging KGW 5.: Veranderen van het woon- en energiegedrag van de Oost-Vlamingen

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie overtuigt haar inwoners van de voordelen van klimaatbewust wonen en stimuleert hen om de impact van hun eigen gedrag op de klimaatverandering te verminderen.

• Actie KGW 5.1.: Via doelgroepgerichte campagnes de Oost-Vlamingen aanzetten tot energiebewust wonen

Streefdoel: Mensen zijn zich bewust van de impact van hun gedrag op de klimaat en passen hun gedrag aan

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: particulieren, scholen, verenigingen

Interne partners: steden en gemeenten

Mogelijke externe partners: dienst Milieu- en Natuureducatie

Instrumenten:

- Campagnes om gezinnen/scholen/verenigingen aan te zetten tot energiezuinig gedrag en de productie/gebruik van hernieuwbare energie
- Instrumenten aanreiken en promoten om het energieverbruik op te volgen (meten is weten)
- Advies en informatie op het Bouw- en Immosallon

Kost: huidig personeel en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal deelnemers aan provinciale campagnes rond wonen en energie

Zie ook acties KGW 1.2, KGW 2.1 en KGW 2.2, KGW 3.1 en KGW 3.4

III. Naar een klimaatbestendig landschap

Uitdaging KBL 1: Uitbouwen van een robuuste blauw-groene dooradering

Doelstelling 2020

De Provincie werkt gestaag aan de uitbouw van een klimaatbestendig en robuust blauw-groen netwerk dat in staat is om klimaatschokken zoals droogte, overvloedige neerslag, hitte... op te vangen en start deze planperiode minstens één pilootproject op.

• Actie KBL 1.1.: Onderzoek robuustheid huidig fysisch systeem en bepalen hoe dit robuust netwerk er moet uit zien in 2050 ivm het opvangen van klimaatschokken

Streefdoel: onderzoeken welke functies of ecosystemendiensten een robuust en klimaatbestendig blauw-groen netwerk kan vervullen (maatschappelijke baten en vermeden kosten), hoe dit vorm kan krijgen binnen Oost-Vlaanderen (streefdoel) en hoe robuust het huidig fysisch systeem is (nulmeting). Bij het uittekenen van het streefdoel wordt rekening gehouden met de impact op verschillende functies zoals natuur, landbouw, wonen, ...

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: -

Interne partners: dienst Landbouw & Platteland, dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe partners: Vlaamse Overheid, steden en gemeenten

Instrumenten:

- studie waarin bestaande definities en rekentools voor klimaatrobuustheid en meerwaarde van ecosystemendiensten worden toegepast op het Oost-Vlaamse fysisch systeem, met hanteerbare beleidsopgaven als resultaat.

Kost: verschuiving bestaande middelen

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: uitgevoerde studie

• Actie KBL 1.2.: Verankeren van het concept van een robuuste blauw-groene dooradering in het ruimtelijk beleid en vertalen naar gemeenten.

Streefdoel: De weg vrijmaken voor de realisatie van een robuust blauw-groen netwerk

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: eigen diensten, steden en gemeenten

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning, dienst landbouw & platteland, dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe Partners: Vlaamse Overheid

Instrumenten:

- concept robuuste 'blauw-groene dooradering' meenemen bij de uitwerking van het provinciaal ruimtelijk beleid (nl in kernnota, en beleidskaders en RUP's)
- aftoetsen van de doelstellingen van het klimaatplan met doorwerking naar lokale plannen en initiatieven.
- aftoetsen van de doelstellingen van het klimaatplan met doorwerking naar lokale plannen en initiatieven, RUP's, structuurplannen en verordeningen
- het uitvoeren van gebiedsgerichte projecten rond de robuuste blauw-groene dooradering cfr REVEILLE (Scheldevallei), VALYS (Leievallei), Denderland en project Maarkebeek

Kost: bijkomend personeel en middelen

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: concept verankerd

- **Actie KBL 1.3.: Uitwerken van een instrumentarium om te komen tot een robuuste blauw-groene dooradering aan de hand van een pilootproject voor valleien van Leie en Bovenschelde (in kader van het strategisch project Groene sporen)**

Streefdoel: Ontwikkeling van een instrumentarium om te komen tot een robuuste blauw-groene dooradering.

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: -

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Landbouw en Platteland, dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe Partners: Vlaamse Overheid

Instrumenten:

- uitwerken van een aangepast en coherent ruimtelijk-juridisch instrumentarium (bv RUP , landinrichting, grondruil, afstemmen provinciale en Vlaamse beleidsopties, onderzoek afstemming van sectoraal wetgevend kader, onderzoek rol voor duurzame of extensieve landbouw, waterberging via verkavelingsvergunning, grondwatervergunningen, bodemgebruik,...)
- Naast te ontwikkelen ruimtelijke of juridisch instrumentarium moet ook aandacht uitgaan naar andere instrumenten zoals , gebiedsgerichte realisatie, sensibilisering, ...
- ontwikkelen van een testcase project "Groene Sporen" langs Leie en Boven-Schelde)

Kost: personeel en bijkomende middelen (mogelijks Europese middelen, projectaanvraag interreg V Groene sporen lopende)

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: realisatie testcase

• **Actie KBL 1.4.: Aanleg overstromingsgebieden via een geïntegreerde aanpak om kwetsbare functies te beschermen tegen overstromingen**

Streefdoel: Beschermen kwetsbare functies tegen overstromingen, creëren van specifieke habitats en ecosystemen

Trekker: dienst Integraal Waterbeleid

Doelgroep:

Interne partners: dienst Landbouw & Platteland, dienst Milieubeleidsplanning, dienst Ruimtelijke Planning

Instrumenten:

- wateroverlast bestrijden door het aanleggen of bouwen van gecontroleerde overstromingsgebieden en wachtbekkens via geïntegreerde aanpak
- verontreinigde waterbodems verwijderen
- onderbouwend onderzoek rond te hanteren neerslagreeksen bij modellering en dimensionering ifv klimaatverandering (T50 versus T25)
- onderzoek rond impact bodemgebruik op infiltratie en bijgevolg op dimensionering overstromingsgebieden

Kost: bestaande werkingsmiddelen

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator:

• **Actie KBL 1.5.: Uitvoeren van een potentieelstudie voor koolstofsink door de aanleg van bijkomende moeras- en bosgebieden, het tegengaan van veenvervaarding en het behoud van historisch permanent grasland**

Streefdoel: Een zicht krijgen op het potentieel aan locaties voor de aanleg van bijkomende moerassen/bossen en de bijdrage die zij kunnen leveren in functie van CO₂-opslag met tegelijk een bijdrage aan de instandhoudingsdoelstellingen en behoud en herstel van de biodiversiteit in het algemeen en van de provinciaal prioritaire soorten in het bijzonder. Ten tweede een beeld krijgen op de aanwezigheid van veen in de ondergrond en voorkomen dat veenvervaarding optreedt door daling van de grondwatertafel (oxydatie van humus). Ten derde locatiestudie en waardering van te behouden en herstellen historisch permanent grasland in het licht van koolstofopname.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep:

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Landbouw & Platteland

Mogelijke externe partners: ANB, VMM, natuurverenigingen en landbouworganisaties, Vlaamse Overheid

Instrumenten:

- Een potentieelstudie voor de aanleg van bijkomende moerassen en bossen in functie van CO₂-opslag, biodiversiteit, natuurwaarde, infiltratie, ... en inventariseren van historisch permanent grasland en veen in de ondergrond en hoogte grondwatertafel

Kost: verschuiving bestaande middelen

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator:

• **Actie KBL 1.6.: Implementatie van een globale visie op de grondwatervoorraden**

Streefdoel: implementatie van de globale visie op de grondwatervoorraden voor de instandhouding en aanvulling ervan

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, dienst Milieu- en Natuurvergunningen

Doelgroep: steden en gemeenten

Mogelijke externe partners: Waterportaal (via Proefcentrum voor de Groenteteelt)

Instrumenten:

- Onderzoek naar toename grondwaterbehoefte ten gevolge van de klimaatverandering
- Vergunningsvragen motiveren in functie van de globale visie
- Ondersteuning van gemeenten aan de hand van opleiding, brochures
- Wateraudit via Waterportaal voor land- en tuinbouwbedrijven (www.waterportaal.be)

Kost: huidig personeel

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator:

• **Actie KBL 1.7.: Onderzoek naar de haalbaarheid van gecombineerd gebruik van bufferbekkens voor irrigatie in de landbouw**

Streefdoel: Bufferbekkens inzetten voor irrigatie van landbouw in zones met hoge waterbehoefte (zoals zones met veel groententeelt, gebieden met verzilte gronden, e.a.) en dit om te anticiperen op periodes van langdurige droogte nav de klimaatverandering

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid

Mogelijke externe partners: Waterportaal (PCG vzw)

Instrumenten:

- onderzoek naar de haalbaarheid

Kost: bijkomend personeel en werkmiddelen

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: onderzoek uitgevoerd

• **Actie KBL 1.8.: Natuur- en boskernen ontwikkelen en herstellen**

Streefdoel: Om verstoring van waardevolle natuurkernen tegen te gaan, onderzoekt de Provincie de mogelijkheden om deze in omvang uit te breiden. Hierdoor worden de waardevolle kernen extra gebufferd. Hierbij wordt ook ingezet op stadsbossen nabij kleinstedelijke gebieden ism gemeenten. Prioriteiten of speerpuntgebieden worden in sterke mate bepaald door de uitkomst van het beleidsvoorbereidend onderzoek naar de robuustheid van het fysisch stelsel (KBL 1.1) en de potentieelstudie in functie van koolstofsink (KBL 1.5)

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep:

Interne partners: Provinciale domeinen, dienst Patrimonium, dienst Integraal Waterbeleid, dienst Landbouw & Platteland

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Vlaamse overheid, bosgroepen, regionale landschappen, natuurverenigingen, landbouworganisaties

Instrumenten:

- Provinciale natuur- en bosgebieden aankopen en inrichten, pro-actief aankoopbeleid rond speerpuntgebieden uit de voorbereidende studies
- Provinciale natuur- en bosgebieden beheren
- Natuurprojecten uit het milieu- en klimaatcontract uitvoeren (opmaak gemeentelijke natuur- en bosbeheerplannen, andere gemeentelijke projecten)
- Participeren in Vlaamse projecten land- en natuurinrichting
- Bosgroepen in Oost-Vlaanderen ondersteunen en coördineren
- stimuleren van bosuitbreiding/hakhoutbeheer ism bosgroepen en privéboseigenaars
- Regionale Landschappen in Oost-Vlaanderen ondersteunen en coördineren
- Specifieke soortgerichte acties (kan in natuurgebied – natuurverbinding – landbouwgebied - ...)
- Nieuwe instrumenten en strategieën kunnen volgen uit de voorbereidende studies: bv realisatie van moerasgebieden, stimuleren van de coöperaties en nieuwe vormen van mede-eigendom voor natuurbeheer, specifieke beheervergoedingen onderzoeken

Kost: mogelijkheden nagaan voor gebruik middelen uit Vlaams Boscompensatiefonds Kan voorlopig met bestaande personeel en middelen, maar vanaf 2016-2017 extra prospectie ifv potentieel verkregen uit de studies rond robuustheid (KBL 1.1) en koolstofsink (KBL 1.5) en dan extra middelen en personeel nodig

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal ha toegenomen natuur- en bosgebied

Uitdaging KBL 2: Uitbouwen van een fijnmazig blauw-groen netwerk

Doelstelling 2020

De Provincie bouwt aan **een fijnmazig blauw-groen netwerk** dat gebiedsdekkend moet zijn tegen 2050

De Provincie streeft naar en ondersteunt verder de ontwikkeling van duurzame landbouw met aandacht voor het **fijnmazig blauw-groene netwerk en algemene landschapskwaliteit met betrekking tot de klimaatsadaptatie.**

• Actie KBL 2.1.: Realiseren natuurverbinding langs waterlopen via project Gestroomlijnd Landschap

Streefdoel: Natuurverbindingen worden gebiedsgericht gerealiseerd zoals indicatief aangegeven in het provinciaal ruimtelijk structuurplan. Ieder jaar één bijkomend gebied (40 gebieden tegen 2050) om gebiedsdekkend te worden tegen 2050

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep:

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Landbouw & Platteland, dienst Mobiliteit en andere provinciale diensten,

Mogelijke externe partners: Regionale Landschappen en Bosgroepen, steden en gemeenten, lokale verenigingen actief rond natuur en milieu, landbouw, jacht, toerisme en recreatie, Vlaamse diensten, Landbouwwakorganisaties

Instrumenten:

- natuurverbindingen behouden, beheren, ontwikkelen en herstellen binnen het project Gestroomlijnd Landschap in stroomgebieden waar waterlopen 2de categorie belangrijke natuur- en bosgebieden met elkaar verbinden
- voor elk projectgebied wordt een gezamenlijk actieprogramma opgesteld, een mix van terreinrealisaties in eigen beheer (bv werken aan waterlopen, ontwikkelen van stapstenen in functie van behoud en herstel van de biodiversiteit alsook in functie van zachte recreatie) en stimulerende maatregelen (bv netwerk van kleine landschapselementen)

Kost: bijkomende middelen en personeel (huidige budgetten roteren naar volgende gebieden na 4 jaar, met extra personeel en middelen kan ambitieniveau voor acties opgetrokken worden)

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal gebieden dat is aangepakt

• **Actie KBL 2.2.: Aanplanten landschapselementen langs fietspaden en aanplant stimuleren langs gemeentelijke trage wegen**

Streefdoel: Natuurverbindingen (hagen, (hak)houtkanten, (knot)bomenrijen, grachten, e.a.) worden gerealiseerd in kader van het blauw-groene netwerk langs provinciale fietspaden en gemeentelijke trage wegen

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning,

Mogelijke externe partners: natuurverenigingen, Regionale Landschappen en Bosgroepen

Instrumenten:

- het aanplanten van lineaire kleine landschapselementen bij nieuwe aanleg van provinciale fietspaden (lange afstandsfietspaden en fietssnelwegen)
- sensibiliseren van steden en gemeenten om KLE's aan te planten bij aanleg van fietspaden (met provinciale subsidie)
- Begeleidende kleine landschapselementen subsidiëren bij de inrichting van trage wegen door Oost-Vlaamse gemeenten

Kost: huidig personeel en middelen

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal km provinciaal fietspad en aantal km gemeentelijke trage wegen waarlangs landschapselementen zijn gerealiseerd.

• **Actie KBL 2.3.: Ondersteunen van de gemeenten in ecologisch bermbeheer**

Streefdoel: Bermen vormen een volwaardig onderdeel van de blauw-groene dooradering. Er wordt gestreefd naar een optimalisering van het bermbeheer resulterend in een hogere ecologische kwaliteit van de bermen (type II of hoger)

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Mogelijke externe partners: natuurverenigingen, Regionale Landschappen en Bosgroepen

Instrumenten:

- milieu- en klimaatcontract: opmaak van bermbeheerplannen, advies bij uitvoering
- opbouw van een kennisnetwerk via gemeentelijke kennisplatforms rond de uitvoering van bermbeheerplannen
- organiseren van studiedagen
- verspreiden van goede voorbeelden

Kost: bestaande middelen (inkomsten via milieu- en klimaatcontract)

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal km berm dat ecologisch is aangelegd of aantal gemeenten met een bermbeheer plan, aantal deelnemers aan het kennisnetwerk of studiedag, aandeel bermen met ecologische waarde van type II of hoger.

• **Actie KBL 2.4.: Stimuleren land- en tuinbouwers bij duurzame landbouw, natuur- en landschapszorg, randenbeheer**

Streefdoel: Duurzame landbouw stimuleren binnen het fijnmazig blauw-groen netwerk

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: (toekomstige) land- en tuinbouwbedrijven, steden en gemeenten, imkers, ...

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: natuurverenigingen, Regionale Landschappen en Bosgroepen, landbouwvakorganisaties, proefcentra, Vlaamse Overheid, imkersverenigingen, waterportaal (PCG vzw)

Instrumenten:

- loket landbouw: adviseren van land- en tuinbouwers in verband met landschapsbedrijfsplannen, agrarische architectuur, beheer van het landschap
- organiseren van studiedagen, opleidingsdagen voor doelgroepen ((toekomstige) landbouwers, gemeentebesturen, ...)
- acties organiseren rond bijenproblematiek per doelgroep (imkers, gemeenten, burgers, landbouwers, ...)
- een promotieplan faunapaneel, inclusief promoten nestkasten, opstellen en uitvoeren
- groepsaankoop plantgoed voor land- en tuinbouwers
- landbouwers sensibiliseren en stimuleren rond goede praktijken ifv klimaat
- stimuleren natuurlijk landbouwbeheer op en rond land- en tuinbouwbedrijven
- waterportaal: advies rond integraal waterbeheer op land- en tuinbouwbedrijven
- beheerovereenkomsten & maatregelen catalogoog agrarisch natuurbeheer (Vlaamse Overheid)

Kost: bestaande middelen

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal deelnemers groepsaankoop plantgoed, vormingsmomenten, aantal adviezen integraal waterbeheer, aantal landschapsbedrijfsplannen, deelnemende gemeenten aan bijenacties

• **Actie KBL 2.5.: Stimuleren kleinschalige maatregelen voor vertraagde afvoer op bovenstroomse niet-gecategoriseerde waterlopen en ecologisch beheer van beek en oevers**

Streefdoel: vertraagde afvoer en infiltratie van water, uitbouw fijnmazige blauw-groene dooradering

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Milieubeleidsplanning; Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Mogelijke externe partners: agrobeheercentrum ECO² en lokale agrobeheersgroepen, Polders & Wateringen, landbouwvakorganisaties

Instrumenten:

- vormings- en demodagen
- Advies via Waterportaal voor land- en tuinbouwbedrijven

Kost: personeel en bijkomende werkmiddelen (personeel en nieuwe projectmiddelen voor realisaties)

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal vormings- en demomomenten

• **Actie KBL 2.6.: Coördineren van de erosieaanpak**

Streefdoel: De **erosieproblematiek** gebiedsgericht aanpakken

Trekker: Steunpunt Erosie van het Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven, steden en gemeenten

Interne partners: dienst Landbouw & Platteland

Instrumenten:

- coördinatie van de uitvoering van de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen
- informatie en sensibilisatie campagnes naar land- en tuinbouwbedrijven
- praktisch onderzoek naar haalbaarheid en toepasbaarheid van landbouwtechnieken met een positief effect op erosiebestrijding: o.a. agroforestry, aanbrengen compost, kleine landschapselementen

Kost: huidige acties kunnen worden verdergezet met huidige middelen en personeel, in de toekomst kunnen extra middelen voor personeel nodig zijn, ook extra werkmiddelen kunnen deze actie versterken

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal knelpunten waarbinnen het Steunpunt Erosie actief was t.o.v. het totaal aantal knelpunten zoals gedefinieerd in de erosiebestrijdingsplannen, aantal knelpunten waarin effectieve realisaties op het terrein werden uitgevoerd t.o.v. het totaal aantal knelpunten zoals gedefinieerd in de erosiebestrijdingsplannen

• **Actie KBL 2.7.: Ruimtelijke kwaliteit van particuliere invulling van de open ruimte verbeteren**

Streefdoel: Landschappelijke en ecologische kwaliteit en diversiteit bewaken op particuliere eigendom in de open ruimte

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Landbouw & Platteland, dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: Regionale Landschappen en Bosgroepen

Instrumenten:

- Ontwikkelen van een globale strategie ivm open ruimte rond kernen
- Sensibilisatie van de doelgroepen aan de hand van campagnes met goede voorbeelden, vb. gericht op paardenhouderij, op tuinen, ...
- Uitwerken van een modelverordening voor gemeenten en voorbeelden van stedenbouwkundige voorschriften in RUP's om negatieve effecten op landschap en ecologie tegen te gaan

Kost: verschuiving bestaand personeel

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: aantal gemeenten die negatieve effecten van particuliere invullen van de open ruimte op landschap en ecologie tegengaan

• Actie KBL 2.8.: De werking van de regionale landschappen gebiedsdekkend maken over de hele provincie

Streefdoel: elke Oost-Vlaamse gemeente participeert in een Regionaal Landschap zodat de werking van de Regionale Landschappen kan resulteren in de versterking van het fijnmazig landschappelijk netwerk over de hele provincie en in een verdere bewustmaking van elke inwoner en bezoeker van de waarde van de natuur en het landschap in de streek.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning en Regionale Landschappen

Doelgroep: alle gemeenten en inwoners

Interne partners: dienst Milieu- en Natuureducatie, dienst Mobiliteit, dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, lokale verenigingen actief rond natuur en milieu, landbouw, jacht, toerisme en recreatie

Instrumenten:

- Overleg rond indeling van de gemeenten in 3 regio's aan de hand van een visiekaart geënt op de fysische structuur
- Bijkomende provinciale werkingsmiddelen bij uitbreiding van de werkingsgebieden om de dienstverlening over een groter grondgebied te kunnen implementeren

Kost: bijkomende provinciale werkingsmiddelen bij uitbreiding van de werkingsgebieden

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: aantal aangesloten gemeenten

• Actie KBL 2.9.: Soortgerichte acties realiseren en ondersteunen via samenwerking met regionale landschappen en bosgroepen

Streefdoel: Doelsoorten ondersteunen

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Interne partners: dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: Regionale Landschappen en Bosgroepen, Vlaamse en lokale overheden, natuurverenigingen, kennisinstellingen, landbouwers en landelijke gilden

Instrumenten:

- Subsidie voor projecten die uitvoering geven aan het rapport Provinciale Prioritaire Soorten
- Projecten die uitvoering geven aan de Instandhoudingsdoelstellingen

Kost: Bestaande middelen voorzien als toelage voor regionale landschappen en bosgroepen

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: projectresultaten

• Actie KBL 2.10.: Stimuleren van hemelwater beheer en ondersteunen van gemeenten

Streefdoel: Lokaal hemelwaterbeheer verbeteren per gemeente en nog beter per stroomgebied om zo te anticiperen op meer neerslag, meer piekbuien en droogte.

Trekker: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Milieubeleidsplanning, dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: TMVW, Aquafin, Waterportaal (PCG vzw)

Instrumenten:

- opbouw van een kennisnetwerk voor gemeenten rond de opmaak en uitvoering van hemelwaterbeheerplannen
- organiseren van studiedagen
- verspreiding van goede voorbeelden
- technisch-wetenschappelijke ondersteuning via milieu- en klimaatcontract: infiltratieproeven, berekeningen, dimensionering

- advies bij uitvoering

Kost: inkomsten via trekkingsrechten milieu- en klimaatcontract, geen extra middelen nodig

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal gemeenten met een hemelwaterbeheer plan, aantal deelnemers aan het kennisnetwerk of studiedag

Deze actie is gelinkt aan actie KGW 4.3 rond "stimuleren van groen, waterpartijen en watercaptatie in verstedelijkte gebieden".

• **Actie KBL 2.11.: Biodiversiteit in samenwerking met land – en tuinbouwers verhogen**

Streefdoel: De **biodiversiteit** verhogen door sensibilisatie van (toekomstige) land- en tuinbouwers, gemeentebesturen, particulieren en imkers

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: landbouw- en tuinbouwbedrijven, steden en gemeenten, inwoners

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: Vlaamse en lokale overheden, Regionale Landschappen, kennisinstellingen, proefcentra

Instrumenten:

- Acties uit Meerjarenplan Provincie Oost-Vlaanderen 2014-2019
 - Natuurlijk landbouwbeheer stimuleren op en rond land- en tuinbouwbedrijven
 - Acties organiseren rond bijenproblematiek per doelgroep (imkers, gemeenten, burgers, landbouwers, ...)
 - Vorming organiseren voor doelgroepen ((toekomstige) landbouwers, gemeentebesturen, ...)
 - Een promotieplan faunapaneel, inclusief promoten nestkasten, opstellen en uitvoeren
- Beheerovereenkomsten en maatregelencatalogoog agrarisch natuurbeheer (Vlaamse Overheid)

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: aantal acties rond bijenproblematiek, aantal deelnemers aan de opleidingen

• **Actie KBL 2.12.: Plantaardige exoten bestrijden**

Streefdoel: Plantaardige exoten langs waterlopen 2de en 3de categorie bestrijden.

Plantaardige exoten zijn uitheemse planten zoals grote waternavel, parelvederkruid en waterteunisbloem, door bestrijding ervan wordt een achteruitgang van de

waterkwaliteit en waterafvoer tegengegaan alsook een achteruitgang van de biodiversiteit.

Trekker: dienst Integraal waterbeleid

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: vzw Rato, gemeenten

Instrumenten:

- Intensieve mechanische bestrijding - aandacht voor nazorg
- Blijvende bewaking op terrein door rattenvangers vzw Rato
- Ondersteuning gemeenten via brochures, studiedagen, ...

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op klimaatbestendigheid: direct

Indicator: aantal km waterloop vrij van besmetting

Uitdaging KBL 3: Klimaatbestendigheid en geleverde ecosysteemdiensten monitoren

Doelstelling 2020

De Provincie bewaakt de kwaliteit van het blauw-groene netwerk en de geleverde ecosysteemdiensten en stuurt waar mogelijk het beleid bij om een verlies aan basismilieukwaliteit en biodiversiteitsverlies te stoppen en te herstellen.

• **Actie KBL 3.1.: Monitoren van doelsoorten (biodiversiteit) en parameters voor klimaatbestendigheid**

Streefdoel: Een zicht krijgen op de situatie van doelsoorten (biodiversiteit) en klimaatbestendigheid in de provincie Oost-Vlaanderen en het effect van genomen maatregelen

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep:

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Landbouw & Platteland, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek (steunpunt Erosie), dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: Vlaamse en lokale overheden, natuurverenigingen, bosgroepen, kennisinstellingen, landbouwers en landelijke gilden

Instrumenten:

- monitoring van de oppervlakte van verschillende typehabitats, gericht op specifieke doelsoorten
- monitoring van de aanwezige doelsoorten (fauna en flora)
- rapporteren en communiceren over natuur, bos en landschap in Oost-Vlaanderen
- uitwerken en/of opvolgen van parameters voor klimaatbestendigheid, op basis van de uitkomst van beleidsondersteunend studiewerk (KBL 1.1) en indicatoren die op hoger niveau (bv Vlaams) worden opgevolgd
- steeds een combinatie van eigen monitoringgegevens en verzamelen van bestaande gegevens bijgehouden door andere instanties

Kost: bijkomend personeel

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: evaluatie klimaatbestendigheid adhv reeks te ontwikkelen indicatoren rond biodiversiteit, erosie, waterkwantiteit, ...

Uitdaging KBL 4: Brede bewustwording en beleving nastreven op het vlak van klimaatadaptatie en ecosysteemdiensten

Doelstelling 2020

De Provincie wil een brede bewustwording en -beleving bekomen rond klimaatadaptatie en ecosysteemdiensten in het landschap

- **Actie KBL 4.1.: Sensibilisatie en educatie voorzien over het belang van een fijnmazig netwerk, kleinschalige landschapselementen en ecosysteemdiensten voor een klimaatbestendig landschap**

Streefdoel: Er is een algemeen draagvlak voor een klimaatbestendig landschap. Er is een verhoogde kennis over het belang van ecosysteemdiensten en over hoe de verschillende gebruikers van het landschap kunnen bijdragen aan de klimaatbestendigheid ervan. Zij werken mee aan het realiseren van blauw-groene netwerken, onder meer door de aanleg en onderhoud van kleinschalige landschapselementen.

Trekker: dienst Natuur- en Milieueducatie, dienst Landbouw & Platteland (voor wat betreft doelgroep land- en tuinbouwers)

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven, steden en gemeenten, inwoners, bedrijven, scholen

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Ruimtelijke Planning, dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Regionale Landschappen, klimaatgidsen, Bosgroepen, kennisinstellingen

Instrumenten:

- publieksgerichte campagnes opzetten en coördineren, bijvoorbeeld om kleine landschapselementen en ecologische tuinen/bedrijfsterreinen/speelplaatsen te stimuleren bij steden en gemeenten, burgers, bedrijven scholen, ...
- informatie en vormingsinitiatieven rond ecologisch beheer van buitenruimten naar steden en gemeenten
- expertise en advies op maat aanbieden aan steden en gemeenten
- opleidingspakket rond ecosysteemdiensten in kader van klimaatadaptatie voor scholen
- opmaak landschapsbedrijfsplan en advies inzake beheer van KLE's aan landbouwers
- financiële steun aan landbouwers via maatregelencatalogus (nog te onderzoeken)
- Aanbod landbouw- en plattelandseducatie 'beleefdeboerderij.be' met focus op duurzaamheid en klimaat

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: aantal deelnemers vormingsinitiatieven, aantal adviezen

Link met actie TRA 3.3

IV. Naar een slimme mobiliteit

Uitdaging SMO 1.: Terugdringen van de automobilititeit

Doelstelling tegen 2020

De Provincie **dringt de automobilititeit terug** via het promoten van duurzame en gedeelde mobiliteit ende uitbouw van netwerken en infrastructuur.

• **Actie SMO 1.1.: Sensibiliseren rond duurzame mobiliteit**

Streefdoel: het bewustzijn over het belang van duurzame mobiliteit in het klimaatvraagstuk en de andere voordelen (op vlak van fijn stofuitstoot, geluid, verkeersveiligheid, ...) groeit bij de inwoners, bedrijfsleiders, scholen, e.a.

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: inwoners, bedrijven, steden en gemeenten, scholen

Interne partners: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen (communicatierol), dienst Toerisme, dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Erkende Regionale Samenwerkingsverbanden (RESOC/SERR), werkgeversorganisaties, bedrijvenverenigingen

Instrumenten:

- ter beschikking stellen van educatief materiaal (fietskoffer, zichtbaarheidskoffer, enz.) voor specifieke doelgroepen
- publieksgerichte acties rond duurzaam verplaatsingsgedrag
- acties voor specifieke doelgroepen (nieuwe fluo hesjes, rugzakhoezen, fietspoolmateriaal, enz.)
- acties en campagnes inzake woon-werkverkeer (zie SMO 1.4)
- promotie van fiets- en wandelkaarten

Kost: bestaande middelen (werkingsmiddelen)

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal uitleningen van het educatief materiaal, aantal steden, gemeenten en bedrijven die deelnemen aan de campagnes uitgewerkt door de Provincie, aantal fietskaarten verkocht of verspreid, ...

• **Actie SMO 1.2.: Stimuleren van innovatieve projecten rond duurzame mobiliteit**

Streefdoel: organisaties met rechtspersoonlijkheid worden actief gestimuleerd om (innovatieve) projecten te initiëren rond duurzame mobiliteit

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: inwoners

Mogelijke externe partners: alle organisaties met rechtspersoonlijkheid

Instrumenten:

- provinciaal reglement (projectenfonds)
- communicatie over resultaten/goede voorbeelden via nieuwsbrief, website, ...

Kost: bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal innovatieve projecten ondersteund door de Provincie

• **Actie SMO 1.3.: Bijdragen tot de uitbouw van het concept gedeelde mobiliteit**

Streefdoel: het gebruik van gedeelde modi neemt toe

Trekker: dienst Mobiliteit/ dienst Ruimtelijke Planning/

Doelgroep: inwoners

Interne partners: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen (communicatierol),

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, vervoersaanbieders (De Lijn, NMBS, Taxistop, ...)

Instrumenten:

- opnemen in RUP's van locaties, randvoorwaarden en mogelijkheden om gedeelde mobiliteit te kunnen uitbouwen.
- Promotie rond de gedeelde vervoersdiensten
- gemeenschappelijke voorzieningen voor gedeelde mobiliteit stimuleren op bedrijventerreinen (opnemen binnen het kader duurzame bedrijventerreinen) (zie speerpunt V) alsook binnen nieuwe verkavelingen
- Uitbouwen van de voorbeeldfunctie: de Provincie maakt zelf gebruik van gedeelde modi (zie actie TRA 2.8 rond voorbeeldfunctie duurzame mobiliteit)

Kost: verschuiving bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal RUPs

• **Actie SMO 1.4.: Promoten van duurzamer woon-werkverkeer**

Streefdoel: de verplaatsingen woon-werkverkeer in de provincie Oost-Vlaanderen verduurzamen. Hierbij wordt het STOP-principe gehanteerd (bevorderen van duurzaam vervoer in de volgorde Stappers, Trappers, Openbaar en collectief vervoer en tot slot Privaat vervoer).

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: bedrijven, steden en gemeenten, inwoners

Interne partners: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Mogelijke externe partners: bedrijven, Vlaamse overheid; steden en gemeenten, ERSV (RESOC/SERR), werkgeversorganisaties, bedrijvenverenigingen, vervoersaanbieders, mobiliteitsorganisaties

Instrumenten:

- gratis mobiscans voor bedrijven/bedrijventerreinen (op voorwaarde dat maatregelen geïmplementeerd worden eerste jaar na scan)
- begeleiding en ondersteuning van bedrijven door provinciaal mobiliteitspunt bij opmaak Pendelfondsdossiers
- bedrijfsvervoerplan 2020 voor het personeel van de provinciale vestigingen: zie TRA 2.8

Kost: bestaande werkingsmiddelen, investeringsmiddelen en Vlaamse subsidies pendelfonds

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal mobiscans, aantal pendelfondsdossiers

• **Actie SMO 1.5.: Ondersteunen van de gemeenten in de ontwikkeling van duurzame mobiliteit**

Streefdoel: mobiliteitsplannen met meer aandacht voor duurzame mobiliteit en klimaat.

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Vlaamse Overheid (MOW), De Lijn, NMBS

Instrumenten:

- Via de gemeentelijke begeleidingscommissies worden de lokale overheden gestimuleerd zoveel mogelijk acties op te nemen die vanuit mobiliteit een positieve impact hebben op het klimaat
- advisering van gemeentelijke mobiliteitsplannen en RUP's met het oog op duurzame mobiliteit en vermindering uitstoot broeikasgassen
- goede voorbeelden

Kost: bestaande middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator:, aantal conform verklaarde mobiliteitsplannen met aandacht voor klimaat

• **Actie SMO 1.6.: Het verbeteren van de ontsluiting en bereikbaarheid van attractiepolen en vervoersregio's in functie van duurzame mobiliteit**

Streefdoel: Het verduurzamen van de mobiliteit van en naar attractiepolen en in vervoersregio's door verbeteren van de ontsluiting en bereikbaarheid

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: steden en gemeenten, organisatoren van evenementen, bedrijventerreinen, recreatiedomeinen

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, aanbieders van gedeelde mobiliteit, vervoersaanbieders, organisatoren van evenementen met een bovenlokaal mobiliteitsgenererend karakter

Instrumenten:

- ontwikkeling van gebiedsgerichte mobiliteitsvisies en actieplannen met het oog op het verbeteren van de ontsluiting en bereikbaarheid van attractiepolen en vervoersregio's (vb. ontsluiting provinciale domeinen, coördinerende rol in Gentse kanaalzone, Sint-Niklaas, Temse, parkbos Gent, Ronde van Vlaanderen)
- provinciaal reglement evenementenbussen
- RUP's.

Kost: bestaande middelen, subsidies

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal ontwikkelde mobiliteitsvisies en actieplannen, aantal subsidiedossiers evenementenbussen, aantal bereikbaarheidsplannen, aantal RUP's

- **Actie SMO 1.7.: Uitbouwen van fietsnetwerken, een gebiedsdekkend functioneel fietsroutenetwerk, een netwerk fietspaden lange afstand en een netwerk fietssnelwegen**

Streefdoel: de provincie wordt vlot doorkruisbaar met de fiets. Het met de fiets bereikbaar maken van stadskernen, scholen en bedrijventerreinen krijgt hier de voorkeur met een maximale afstemming op het openbaar vervoer.

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: inwoners, bedrijven, steden en gemeenten, scholen

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten; Vlaamse overheid, Waterwegen en Zeekanaal, Infrabel

Instrumenten:

- ontwikkelen van een gebiedsdekkend fietsnetwerk
 - De verschillende fietsroutenetwerken integreren tot één gebiedsdekkend fietsroutenetwerk
 - De knelpunten van het fietsnetwerk proactief aanpakken
 - Promotiecampagnes ontwikkelen in het kader van de slogan 'Oost-Vlaanderen fietsprovincie'
 - Een GIS-loket voor fietsnetwerken uitbouwen

- de missing links in het huidige fietsnetwerk in kaart brengen, deze prioritair aanpakken en/of alternatieven uitwerken (met specifieke aandacht voor fietsontsluiting rond bestaande/nieuwe bedrijventerreinen)
- ondersteuning van gemeentebesturen in hun fietsbeleid
 - Gemeentelijke fietsinfrastructuur en kunstwerken subsidiëren
 - Het fietsroutenetwerk bewegwijzeren
 - Het opbouwen van een kennisnetwerk via gemeentelijke kennisplatforms rond fietsbeleid met eigen expertise als input
- ontwerp en realisatie van kwalitatieve lange afstand fietsinfrastructuur
 - Lange afstandsfietspaden ontwerpen en realiseren (LAF's)
 - Een huisstijl voor de lange afstandsfietspaden ontwikkelen (LAF's)
 - Aanleg fietssnelwegen door Provincie (20km/jaar)
- adviseren gemeenten bij uittrekken fietsnetwerken
- toegankelijk maken van delen van het blauw-groene netwerk die verstoring kunnen verdragen voor recreatieve fietsers via een fijnmazig netwerk.
- Stimuleren van steden en gemeenten om het aantal fietsparkeerplaatsen in functie van het aantal bezoekers (vb. winkels/...) te verhogen gebruik makend van vergunningen. De provincie werkt voorbeelden uit.
- Opnemen van fietsparkeerplaatsen en een servicepunt voor fietsers op nieuwe, te revitaliseren bedrijventerreinen in het kader van klimaatgezonde bedrijventerreinen (zie speerpunt V Naar een toekomstgerichte economie 'Waar klimaat werkt')

Kost: bestaande middelen, extra personeel (die ook wordt ingezet voor actie SMO 1.9 rond bijdragen tot uitbouwen openbaar vervoersnetwerk), subsidies fietsfonds

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal km bijkomend fietspad, aantal missing links die werden voorzien van een fietspad, aantal scholen en bedrijventerreinen die ontsloten zijn door fietspaden, aantal deelnemende steden en gemeenten aan de collega-werkgroep rond fietsbeleid, aantal steden en gemeenten en bedrijven dat het aantal fietsparkeerplaatsen significant verhoogt.

• **Actie SMO 1.8.: Uitbouwen van netwerken van trage wegen**

Streefdoel: de provincie wordt aangenaam doorkruisbaar te voet, met maximale afstemming op het openbaar vervoer.

Trekker: dienst Mobiliteit,

Doelgroep: inwoners, bedrijven, steden en gemeenten, scholen

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- Het plannen en ontwikkelen van een provinciaal netwerk trage wegen
 - Een gebiedsdekkend provinciaal netwerk trage wegen ontwikkelen
 - Steden en gemeenten ondersteunen bij de opmaak van trage wegenplannen
 - Steden en gemeenten begeleiden bij het realiseren en communiceren van trage wegenplannen
 - Een kennisnetwerk trage wegen uitbouwen door de organisatie van een collega-werkgroep

- Een GIS-loket trage wegen uitbouwen
- Milieu- en klimaatcontract
- Het geven van een kwalitatieve invulling aan de provinciale taken in het kader van de Wet op de Buurtwegen
- Het toegankelijk maken van delen van het blauw-groene netwerk die verstoring kunnen verdragen voor wandelaars via een fijnmazig netwerk van trage wegen.

Kost: bestaande middelen, subsidies provinciaal reglement trage wegenplannen en realisatie trage wegen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal km bijkomend trage wegen

• **Actie SMO 1.9.: Bijdragen tot de kwalitatieve uitbouw van een openbaar vervoersnetwerk**

Streefdoel: het openbaar vervoersnetwerk wordt geoptimaliseerd en missing links weggewerkt.

Trekker: dienst Mobiliteit,

Doelgroep: inwoners, bedrijven, steden en gemeenten, scholen

Mogelijke externe partners: betrokken steden en gemeenten, Vlaamse overheid, mobiliteitspartners zoals De Lijn, de NMBS, Infrabel

Instrumenten:

- knelpuntenkaart inzake de bereikbaarheid met openbaar vervoer, oplistten van prioritair aan te pakken knelpunten
- regisseursrol bij overleg met de mobiliteitspartners en de Vlaamse en federale overheid in functie van concrete vragen, onder meer rond aangepast vervoer voor bepaalde doelgroepen

Kost: bijkomende middelen en extra personeel (wordt ook ingezet voor actie SMO 1.7 rond fietsnetwerken)

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal weggewerkte missing links

Uitdaging SMO 2: De introductie van milieuvriendelijke en CO₂-neutrale mobiliteit versnellen

Doelstelling tegen 2020

De Provincie introduceert en stimuleert **milieuvriendelijke en CO₂-neutrale voertuigen**

• **Actie SMO 2.1.: De transitie naar elektrische mobiliteit stimuleren**

Streefdoel: meer oplaadinfrastructuur op o.a. bedrijventerreinen, parkeerplaatsen van publieke instellingen met het oog op een toename van het aantal elektrische voertuigen.

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen (op bedrijventerreinen)

Doelgroep: steden en gemeenten, bedrijventerreinverenigingen, bedrijven, inwoners

Interne partners: dienst Mobiliteit, dienst Patrimonium

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Eandis

Instrumenten:

- stimuleren laadinfrastructuur op bedrijventerreinen via bedrijventerreinverenigingen (bv via subsidiereglement).
- informatie rond elektrische mobiliteit en duurzame brandstoffen naar bedrijventerreinuitbaters, -verenigingen, projectontwikkelaars
- acties in het kader van het Pendelfonds
- campagne rond elektrische mobiliteit
- bedrijfsvervoerplan 2020
- laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen op de eigen sites: zie actie TRA 2.7.

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal bijkomende laadpalen, aantal ingeschreven elektrische voertuigen

Uitdaging SMO 3: Een doordachte locatiekeuze

Doelstelling tegen 2020

De Provincie bevordert bereikbaarheid door het stimuleren van een doordacht locatiebeleid rond woongebieden, recreatiegebieden en bedrijventerreinen

• **Actie SMO 3.1.: Aansnijden van nieuwe woongebieden en recreatieve gebieden in functie van duurzame mobiliteit**

Streefdoel: stoppen met aansnijden van gebieden die niet bereikbaar zijn via duurzame mobiliteit

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Mobiliteit

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, aanbieders van gedeelde mobiliteit

Instrumenten:

- bij het verlenen van principiële akkoorden of advies rond het aansnijden van nieuwe woongebieden zal rekening gehouden worden met duurzame ontsluiting en mogelijkheden voor gedeelde mobiliteit en worden bijkomende voorwaarden opgelegd rond vb. de ontsluiting door het openbaar vervoer, fietspaden, e.a.: zie ook actie KGW 1.1
- bij planologische initiatieven voor hoogdynamische recreatiepolen zullen binnen de ruimtelijke uitvoeringsplannen voorwaarden opgelegd worden voor een goede ontsluiting met fiets en openbaar vervoer
- stedenbouwkundige voorschriften in RUP's

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal woonuitbreidingsgebieden en hoogdynamische recreatiepolen waarvoor voorwaarden worden opgelegd inzake duurzame ontsluiting

• **Actie SMO 3.2.: Stimuleren van water- en spoorgebonden bedrijvigheid**

Streefdoel: Meer transport over water en spoor en het afremmen van het aansnijden ruimte voor bedrijventerreinen af bij afwezigheid van duurzame transportinfrastructuur

Trekker:, dienst Ruimtelijke Planning, dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven

Interne partners: dienst Mobiliteit

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, Infrabel, bedrijvenverenigingen, Water- en Zeekanalen

Instrumenten:

- mogelijkheden voor water- en spoorgebonden bedrijvigheid wordt geïntegreerd in de beslissingscriteria voor aansnijding van nieuwe bedrijventerreinen en herwaardering van bestaande
- ondersteuning en initiatie van kwalitatieve voorbeeldprojecten met het oog op het realiseren van water- en spoorgebonden bedrijvigheid.
- onderzoek bij het aansnijden van nieuwe bedrijventerreinen naar (1) de graad van de ontsluiting door spoor-, water- en fietsinfrastructuur, gedeelde vervoersvormen en openbaar vervoer en (2) de mogelijkheid om bijkomende voorwaarden op te leggen rond vb. de ontsluiting door het openbaar vervoer of laadinfrastructuur. Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen is betrokken bij voorbeelden van watergebonden bedrijvigheid. Deze voorbeelden kunnen aansluiten bij deze actie.
- ontwikkeling van criteria ter promotie en gebruik van spoor en water voor goederenvervoer die door de bedrijven(terreinontwikkelaars) kunnen gebruikt worden (bv in concessies, verkoopovereenkomsten, ...)
- Participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bijkomend personeel en/of middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bedrijventerreinen waar water- en spoorgebonden bedrijvigheid wordt ingezet, aantal bedrijventerreinen waar water- en spoorgebonden bedrijvigheid mogelijk is (aanwezigheid infrastructuur)

- **Actie SMO 3.3.: Aanpakken van de problematiek van de baanwinkels die zeer veel autoverkeer aantrekken en doorgaans slechts ontsloten zijn voor fiets en openbaar vervoer**

Streefdoel: bestaande steenwegen met baanwinkels beter omsloten met openbaar vervoer (vb. aparte rijstrook) en fietspaden (vb. langs de achterzijde), voorkomen van nieuwe problematische situaties.

Trekker:., dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Mobiliteit, dienst Economie (kennisnetwerk detailhandel)

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, aanbieders van gedeelde mobiliteit

Instrumenten:

- evaluatie en opschaling van methodiek van het pilootproject rond de N70 in Beveren (er wordt nagegaan waar er nog winkels kunnen en waar niet meer) op andere steenwegen met baanwinkels
- strategisch project met winkelketens
- stedenbouwkundige voorschriften in RUP's
- ter beschikking stellen van kennis en cijfers via het kennisnetwerk detailhandel

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal projectgebieden (steenwegen met baanwinkels en veel autoverkeer) die worden aangepakt

Uitdaging SMO 4.: Slimme logistiek en netwerken uitbouwen

Doelstelling tegen 2020

De Provincie zet maximaal in op verschillende vormen van slimme logistiek in de uitbouw van de provincie Oost-Vlaanderen als logistieke topregio.

- **Actie SMO 4.1.: Stimuleren van een duurzamere logistiek voor bedrijventerreinen**

Streefdoel: het aandeel CO₂-uitstoot ten gevolge van transport bij bedrijven neemt af door een betere mobiliteitsplanning binnen bedrijven en over bedrijfsgrenzen heen

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven en bedrijvenverenigingen

Interne partners: dienst Mobiliteit

Mogelijke externe partners: havenbedrijven, logistieke sector

Instrumenten:

- goede voorbeelden en tools rond duurzame logistiek en het clusteren van logistiek.
vb. Het beter op elkaar afstemmen van de regionale logistiek in de agrofood-sector van de Euregio Scheldemond met behulp van intelligente ICT-systemen
- regisseursrol in de organisatie van overleg met het oog op het stimuleren van logistieke samenwerking tussen de verschillende Scheldemondhavens onderling en met andere logistiek belangrijke actoren.
- demo-project rond het in kaart brengen van goederenstromen van verschillende bedrijven op bedrijventerreinen en mogelijke afstemming tussen bedrijven
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: verschuiving bestaande middelen en/of personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal overlegmomenten, reductie potentieel CO₂ in beeld gebracht door de specifiek onderzochte cases

- **Actie SMO 4.2.: Opzetten van een demo-project rond het clusteren van express goederen bij verschillende bedrijven**

Streefdoel: ontwikkeling van een methodiek rond het clusteren van express goederen

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven en bedrijvenverenigingen

Interne partners: dienst Mobiliteit

Mogelijke externe partners: havenbedrijven, logistieke koepelorganisaties

Instrumenten:

- demo-project
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: besparingspotentieel direct meetbaar aan de hand van de uitgevoerde demo-project(en)

Indicator: realisatie van minstens één demo-project

• **Actie SMO 4.3.: GPS-sturing van vrachtwagens voorzien op alle Oost-Vlaamse bedrijventerreinen**

Streefdoel: minder vrachtwagenkilometers door het voorkomen van omrijden door zeer nauwkeurige GPS-sturing

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven en bedrijvenverenigingen, havenbedrijven, logistieke sector

Interne partners: dienst Mobiliteit

Instrumenten:

- uitwerking en permanente actualisatie van informatie omtrent lokalisatie van bedrijven op bedrijventerreinen
- informatie aan en overleg met GPS-operatoren

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal bedrijventerreinen met beschikbare GPS-sturing voor de aanwezige/gevestigde bedrijven

• **Actie SMO 4.4.: Stimuleren van innovatieve distributiesystemen**

Streefdoel: gebruik van duurzame innovatieve distributiesystemen zoals duwbakken die toelaten dat ook kleinere goederenvolumes via binnenvaart vervoerd worden

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: investeerders en gebruikers

Interne partners: dienst Mobiliteit

Instrumenten:

- haalbaarheidsstudie
- promotie van resultaten
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal uitgevoerde haalbaarheidsstudies

• **Actie SMO 4.5.: Faciliteren van een efficiënte logistiek van bio-reststromen**

Streefdoel: Meer efficiëntie bij het inzamelen en opnieuw inzetten van bio-reststromen als grondstof' en hernieuwbare energie-opwekking (zie ook actie ZVP 1.9)

Trekker: dienst Economie, Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Landbouw & Platteland

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, intercommunales

Instrumenten:

- haalbaarheidsstudies rond inzameling en transport van bermmaaisel en ander bio-restromen
- coördineren van de logistiek van bermmaaisel (zie ook actie ZVP 1.9)

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: realisatie van minstens één case studie

• **Actie SMO 4.6.: Wegwerken missing links voor goederenvervoer via spoor of water**

Streefdoel: op termijn goederentransport via de weg verminderen door transport via spoor en water te verbeteren en economisch interessanter te maken

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: dienst Mobiliteit, Infrabel, Agentschap Wegen en Verkeer,

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- missing links bij de bevoegde instanties (bv. Seine-Schelde verbinding, spoorlijn Aalst-Dendermonde, kanaal Kortrijk-Bossuit, goederenlijn Ninove) in kaart brengen en aankaarten
- opmaken RUP's met het oog op het bevorderen van water- en spoorgebonden bedrijventerreinen gesitueerd nabij stedelijke gebieden of economische knooppunten

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal weggewerkte missing links

V. Naar een toekomstgerichte economie 'Waar klimaat werkt'

Uitdaging TEC 1.: Lokale economie en duurzame detailhandel stimuleren

Doelstelling tegen 2020

De Provincie stimuleert duurzame lokale economie, duurzame (detail)handel en maatschappelijk verantwoord ondernemen met het oog op een duurzame productie en consumptie en korte ketens.

• **Actie TEC 1.1.: Stimuleren van duurzame detailhandel**

Streefdoel: de sector van de detailhandel neemt maatregelen die de duurzaamheid in de bedrijfsvoering verhogen, zowel voor voedsel als andere producten, alsook vernieuwende initiatieven rond distributie

Trekker: dienst Economie (Kennisnetwerk Detailhandel) ism EROV vzw

Doelgroep: sector van de detailhandel, steden en gemeenten, inwoners

Interne partners dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: lokale ambtenaren economie, middenstands - en handelsverenigingen

Instrumenten:

- bovenlokale visie opmaken over detailhandel met aandacht voor duurzaamheid en korte ketens met daaraan verbonden een actieprogramma
- regierol opnemen bij de uitvoering van acties
- informatie beschikbaar stellen voor duurzame (detail)handelszaken vanuit het Kennisnetwerk Detailhandel (inclusief nieuwe vormen van distributie)
- subsidies geven aan lokale besturen, handels- en middenstandverenigingen ter ondersteuning van duurzame detailhandel
- ruimtelijke instrumenten inzetten voor het verduurzamen van retaileenheden

Kost: bestand personeel, bestaande subsidiemiddelen en Europese middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: opgemaakte handleiding/draaiboek duurzame detailhandel, gerealiseerd pilootproject

• **Actie TEC 1.2.: Bevorderen van de sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen**

Streefdoel: het aandeel van bedrijven in de sociale economie en het aantal bedrijven die werken vanuit maatschappelijk ondernemen verhogen; verbeterde werking van bedrijven in de sociale economie.

Trekker: dienst Economie

Doelgroep: reguliere- en sociale economie-bedrijven en bedrijventra, steden en gemeenten

Mogelijke externe partners: de Punt vzw, EROV vzw

Instrumenten:

- (verderzetten van) de jaarlijkse subsidie voor het bedrijventra De Punt voor sensibilisering, versterking draagvlak, ontwikkeling en ondersteuning van sociale economie en maatschappelijk verantwoord ondernemen, indien de onderneming overschrijdend én regionaal werkt
- netwerk sociale economie activeren
- informatie en sensibilisering rond sociale economie naar steden en gemeenten ter ondersteuning van hun regierol lokale sociale economie
- versterking van de diensten van het collectief ondersteuningsorgaan In-C

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bedrijven die worden bereikt met betrekking tot maatschappelijk verantwoord ondernemen en sociale economie

Uitdaging TEC 2.: Reststroomvalorisatie en energie-efficiëntie verhogen

Doelstelling tegen 2020

De Provincie stimuleert clustering van bedrijven (incl. glastuinbouw) en complementaire activiteiten met het oog op reststroomvalorisatie en het verhogen van energie-efficiëntie

• Actie TEC 2.1.: Onderzoeken van het potentieel en innovatieve technieken voor reststroomvalorisatie en stimuleren van toepassingen

Streefdoel: potentieel inzake reststromen wordt in kaart gebracht, de realisatie van een demo-project rond innovatieve technieken voor reststroomvalorisatie

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen Energielandschap

Doelgroep: bedrijven met reststromen en potentiële afnemers

Interne partners: dienst Landbouw en Platteland

Mogelijke externe partners: de proefcentra voor land- en tuinbouw, bedrijvenverenigingen (bedrijven betrokken bij de uitbouw van een net voor de uitwisseling van reststromen), steden en gemeenten, havenbedrijven, studie bureaus en kennispartners, EANDIS, e.a.

Instrumenten:

- het digitaal reststromenplatform (van Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen en Provincie Zeeland)

- goede bestaande initiatieven en studies verspreiden (vb. studies van de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen rond reststromen, waaronder bermmaaisel en melkwei, studies rond reststromen in de Gentse Kanaalzone)
- onderzoek naar het potentieel van reststroomvalorisatie meer bepaald
 1. van restwarmte en groene warmte (zie ook actie ZVP 1.16.)
 2. binnen de bouwsector
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking
- uitwerking 2 cases vanaf 2016 rond restwarmte/warmtenetten op bedrijventerreinen i.s.m. Eandis (onder voorbehoud van goedkeuring EU project)

Kost: verschuiving middelen (+potentiële EU middelen) en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: studie afgerond, hoeveelheid reststroom dat gevaloriseerd wordt, aantal betrokken bedrijven, aantal netten voor de uitwisseling van reststromen

Link met TEC 5.1 en ZVP 1.16

• Actie TEC 2.2.: Onderzoeken van de mogelijke toepassing van het ESCO-model op het niveau van (bestaande) bedrijventerreinen en KMO's

Streefdoel:

- De realisatie van een demo-project rond de toepassing van het ESCO-model op niveau van een bedrijventerrein
- De piste van de mogelijke oprichting van een ESCO (waarin gemeenten, intercommunales, maar eventueel ook coöperaties een centrale rol nemen) voor KMO's met verbruik lager dan 0,1PJ op jaarbasis is onderzocht en wordt afgewogen.

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep:

- bedrijven op bedrijventerreinen
- KMO's met verbruik lager dan 0,1 PJ_{primaire} op jaarbasis

Mogelijke externe partners: betrokken bedrijventerreinen, ESCO's, studie bureau's en kennispartners, steden en gemeenten, intercommunales, coöperanten

Instrumenten:

- demo-project op een bedrijventerrein
- potentieelstudie naar de oprichting van een ESCO door de Provincie (naar analogie met het Vlaamse Energiebedrijf) voor KMO's (en particulieren: zie actie KGW 3.5). Bij de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen loopt (2015) een project rond ESCO voor KMO; de opgedane expertise kan worden gevaloriseerd in deze actie.
- Pilotproject ESCO voor KMO's.

Kost: lopend project met bestaande middelen (Vlaamse financiering), voor een mogelijk vervolgproject of uitbreiding moeten bijkomende externe middelen gezocht worden (verschuiving middelen en personeel)

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: demo-projecten, haalbaarheidsstudie uitgevoerd, aantal bedrijven en KMO's bereikt

Link met KGW 3.5

• **Actie TEC 2.3.: Stimuleren van clustering van glastuinbouw**

Streefdoel: Een toename van clustering van glastuinbouw in regio's met een potentieel aan restwarmte of in functie van mogelijke synergie.

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning/strategisch project glastuinbouw Oost-Vlaanderen, dienst Landbouw en Platteland, dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: glastuinbouwbedrijven

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, glastuinbouwbedrijven

Instrumenten:

- ontwikkeling van glastuinbouwclusters waar mogelijk via herorganiseren bestaande clusters
- systeem van prefinanciering (nieuw) voor een basisnetwerk waarop de bedrijven verder kunnen werken
- uitwerking van een aangepast juridisch en administratief kader en een ruimtelijke plan
- regisseursrol
- het ondersteunen van gemeentebesturen bij de opmaak van gemeentelijke RUP's voor lokale glastuinbouwgebieden
- ondersteuning van gemeentebesturen in hun vergunningenbeleid (aangepaste beplantingsplannen en inkleding in het landschap, aangepaste agrarische architectuur, mogelijkheden afvalwaterzuivering en alternatieve waterbronnen, ...)
- ondersteunen van gemeentebesturen bij de planning en uitvoering van infrastructuurwerken voor de glastuinbouw. Het uitwerken van een basisdocumentatie over de benodigde infrastructuur en richtlijnen voor dimensionering van regenwaterbassins, gas en elektriciteit, transportbewegingen, eventueel capaciteit van openbaar vervoer voor personeel, ... in functie van de verwachte oppervlakte glas
- voorstelling aan de sector van de inplantingsmogelijkheden na overlay van de verschillende planniveau's en beleidslijnen
- begeleiding van tuinders bij hun zoektocht naar een geschikte locatie
- het uitwerken van flankerende maatregelen in samenwerking met de Vlaamse Overheid voor akkerbouwers en veehouders die gronden leveren aan glastuinbouw (lokale grondenbanken, kavelruil, ...) en dit in overleg met andere Provincies
- overleg met instanties zoals Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij, VENECO, VLM, ... rond de ontwikkeling van agrarische bedrijvenzones en kleinere clusters van glastuinbouwbedrijven
- reconversie van bestaande verouderde glastuinbouwgebieden tot moderne duurzame glastuinbouwgebieden
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: bestaande middelen voor lopende processen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal bijkomende projecten rond clustering van glastuinbouwbedrijven

• **Actie TEC 2.4.: Stimuleren van energie efficiëntie en de productie van hernieuwbare energie op landbouwbedrijven**

Streefdoel: informatie over bestaande goede praktijken en nieuwe technologieën worden verspreid naar de doelgroep met het oog op een meer algemene toepassing ervan

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven

Mogelijke externe partners: Innovatiesteunpunt, landbouwvakorganisaties, provinciale proefcentra voor land- en tuinbouw

Instrumenten:

- resultaten van projecten (ism de proefcentra) verspreiden naar landbouwers (vb. project Greengrowing, project Enerpedia rond rationeel energiegebruik en HE productie bij landbouwers, e.a.)
- goede voorbeelden in de kijker zetten
- demoprojecten, innovatie stimuleren
- onderzoek via de proefcentra
- PDPO projectsubsidies

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal land- en tuinbouwbedrijven bereikt

Link met ZVP1.5, ZVP 1.8, ZVP 1.14, ZVP 1.15

Uitdaging TEC 3.: Inbreiding en revitalisering van bedrijventerreinen

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie focust op inbreiding en duurzame revitalisering van bestaande bedrijventerreinen en de ontwikkeling van klimaatgezonde bedrijventerreinen.

• **Actie TEC 3.1.: Stimuleren van de ontwikkeling van klimaatgezonde bedrijventerreinen**

Streefdoel: nieuwe bedrijventerreinen worden klimaatgezond opgezet (focus op zowel klimaatneutraliteit als het realiseren van adaptatiemaatregelen).

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: bedrijven, bedrijventerreinbeheerders, projectontwikkelaars, steden en gemeenten

Interne partners: dienst Milieu- en Natuurvergunningen, dienst Ruimtelijke Vergunningen

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, bedrijventerreinbeheerders, projectontwikkelaars

Instrumenten:

- heroriënteren provinciale subsidie voor duurzame bedrijventerreinen naar klimaatgezonde bedrijventerreinen
- onderzoek naar nieuwe vormen van eigendom op bedrijventerreinen: vb. door een combinatie van mede-eigendom, concessies, huishoudelijk reglement, e.a. te gebruiken in plaats van eigendommen zodat er snel kan worden geanticipeerd op veranderende ruimtevragen van bedrijven. ontwikkeling van en deelname in (piloot)bedrijventerreinen zoals 'Eiland Zwijnaarde' en 'Woestijne' in Aalter die voorbeelden zijn met betrekking tot klimaatneutraliteit en verduurzaming in het algemeen.
- verstrengde voorwaarden en richtlijnen (stapsgewijze verstrenging) bij het aansnijden/inrichten van nieuwe bedrijventerreinen door middel van milieuvergunningen en ruimtelijke planningsinstrumenten:
 - bijkomende ruimte voor bedrijvigheid enkel mogelijk maken nabij bestaande bedrijventerreinen, met een goede, bij voorkeur multimodale, ontsluiting en/of een potentieel naar industriële symbiose.
 - onderzoek voeren naar complementaire (verticaal of horizontaal) economische activiteiten waar reststromen (water, energie, materialen) maximaal worden gevaloriseerd
 - studie naar mogelijke hernieuwbare energieproductie bij het afleveren van milieuvergunningen voor individuele bedrijven uitbreiden naar bedrijvenclusters.
 - richtlijnen voor duurzame bedrijfsgebouwen
 - onderzoek naar complementaire activiteiten
 - implementeren van duurzaam bedrijvenmanagement
- regisseursrol in de valorisatie van brownfields in relatie tot de ontwikkeling van klimaatgezonde bedrijventerreinen
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking
- opbouwen van een kennisnetwerk rond klimaatgezonde bedrijventerreinen

Kost: heroriëntering bestaande middelen; voor extra projecten worden bijkomende Europese middelen gezocht

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal klimaatneutrale bedrijventerreinen, aantal projecten waarin de Provincie een regisseursrol opneemt

- **Actie TEC 3.2.: Reconverteren van bestaande bedrijventerreinen naar klimaatgezonde bedrijventerreinen aan de hand van duurzaam bedrijventerreinmanagement en revitalisering**

Streefdoel: bestaande, vervallen en/of onbenutte bedrijventerreinen worden gerevitaliseerd tot klimaatgezonde bedrijventerreinen (aandacht voor o.a. zuinig ruimtegebruik, duurzaam bedrijventerreinmanagement, duurzame bedrijfsgebouwen, opwekking duurzame hernieuwbare energie...

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: bedrijven, bedrijvenverenigingen, projectontwikkelaars, steden en gemeenten

Mogelijke externe partners: bedrijvenverenigingen, steden en gemeenten, terreinontwikkelaars, bedrijvenverenigingen, Vlaamse Overheid

Instrumenten:

- heroriënteren provinciale subsidie voor duurzame bedrijventerreinen naar klimaatgezonde bedrijventerreinen
- regisseursrol bij herontwikkelingsprojecten zoals 'Ruien Centraal' in Kluisbergen
- project 'Activeringsteams' van de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen: haalbaarheidsonderzoek in opdracht van de Vlaamse Overheid naar mogelijke pistes voor de revitalisering van vervallen en/of onbenutte bedrijventerreinen en het ontwikkelingspotentieel op bestaande bedrijventerreinen door inbreiding
- regisseursrol/participatie in de revitalisering van vervallen en/of onbenutte bedrijventerreinen
- informatie, communicatie, advies, coaching en regisseursrol/uitvoering voor implementatie van duurzaam bedrijventerreinmanagement
- participatie of andere ondersteuning via eventuele (EU-)projectwerking

Kost: heroriëntering bestaande middelen; voor extra projecten worden bijkomende Europese middelen gezocht

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bestaande bedrijventerreinen waar duurzaam bedrijventerreinmanagement is ingevoerd, aantal lopende projecten rond revitalisering van bestaande bedrijventerreinen.

• **Actie TEC 3.3.: Stimuleren van duurzaam en energiezuinig bouwen van kantoor-, bedrijfs- en overheidsgebouwen**

Streefdoel: kantoor-, bedrijfs- en overheidsgebouwen die worden gebouwd of verbouwd voldoen aan strengere normen rond duurzaamheid en energieprestatie dan wat wordt opgelegd door Vlaanderen. Daarbij gaat ook aandacht naar hittebestendig bouwen.

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Doelgroep: bedrijven, bedrijventerreinbeheerders, projectontwikkelaars, steden en gemeenten, scholen

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Natuur- en Milieueducatie

Mogelijke externe partners: Confederatie Bouw, bedrijvenverenigingen, steden en gemeenten

Instrumenten:

- goede voorbeelden verspreiden (bv. het starterscentrum in Maldegem)
- informatiesessies/opleidingen naar bouwprofessionelen
- informatiesessies en informatie uitwisseling organiseren voor bedrijven met plannen tot uitbreiding, nieuwbouw op bestaande, maar zeker op nieuwe bedrijventerreinen
- informatiesessies voor gemeenten en bouwprofessionelen rond duurzaam, energiezuinig en hittebestendig bouwen van kantoor- en overheidsgebouwen
- advies op maat bij gemeentelijke (ver)bouwprojecten aan steden en gemeenten
- mogelijkheid onderzoeken voor bindende richtlijnen voor duurzame bedrijfsgebouwen via milieuvergunningen en ruimtelijke planningsinstrumenten
- verspreiden van de expertise over bouw en renovatie van bedrijfsgebouwen via de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij en het Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen.

Kost: bestaande middelen en personeel voor wat betreft communicatie en sensibilisering

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal nieuwe lage energie kantoor- en/of bedrijfsgebouwen, aantal nieuwe passieve kantoor en/of bedrijfsgebouwen

Uitdaging TEC 4.: Lokale en duurzame voedselsystemen

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie stimuleert de ontwikkeling van duurzame voedselsystemen met het oog op een toename en betere afstemming van de lokale productie en consumptie van voedsel en het verkorten van ketens.

- **Actie TEC 4.1.: Ontwikkelen van een plan om het landbouwareaal optimaal in te zetten voor duurzame voedselproductie**

Streefdoel: het behoud van de (meest waardevolle en productieve) landbouwgebieden en een optimale inzet in functie van duurzame voedselproductie

Trekker: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Landbouw en Platteland

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven

Interne partners: provinciale proefcentra voor land- en tuinbouw, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- actieplan om het landbouwareaal optimaal in te zetten voor duurzame voedselproductie (en stadslandbouw)
- regisseursrol: reconversie/omschakeling van verouderde en/of stopgezette landbouwclusters naar nieuwe, toekomstgerichte landbouwclusters
- inzet van ruimtelijke instrumenten om, in evenwicht met de andere ecosysteemdiensten, het landbouwareaal te behouden en in te zetten voor (lokale) voedselproductie (ruimtelijk structuurplan, RUP's, ruilverkaveling ...).

Kost: bijkomend personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: een actieplan, aantal projecten waarin de Provincie een regisseursrol opneemt

• **Actie TEC 4.2.: Stimuleren van stadsgerichte landbouw**

Streefdoel: Een toename van stadsgerichte landbouw in de peri-urbane gebieden , creëren van een link tussen de stad en de omliggende landbouw

Trekker: dienst Landbouw & Platteland, dienst Ruimtelijke Planning

Doelgroep: landbouwbedrijven, steden

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten grenzend aan steden, landbouwbedrijven in de peri-urbane gebieden, landbouwvakorganisaties

Instrumenten:

- overleg met landbouwbedrijven
- kennisuitwisseling/samenwerking tussen landbouwers
- regisseursrol en procesmatige ondersteuning: overleg opstarten tussen steden, omliggende landbouwbedrijven en andere betrokken partijen

Uitvoeringsplan platteland in kader van PDPO III, subsidies voor projecten die 'Inzetten op duurzame lokale voedselvoorziening' en de samenwerking tussen stad en platteland

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bijkomende initiatieven rond stadsgerichte landbouw, aantal projecten waarin de Provincie een regisseursrol opneemt

• **Actie TEC 4.3.: Stimuleren en initiëren van acties rond duurzame lokale voedselsystemen**

Streefdoel:

- Nieuwe regionale voedselstrategieën worden ontwikkeld gericht op lokale producten, korte-ketens, alternatieve distributie
- de lokale productie en de lokale afzet wordt beter op elkaar afgestemd waardoor het aandeel van lokaal afgenomen en korte keten- voedsel groeit
- meer kleinschalige en duurzame eigen voedselproductie
- minder voedseloverschotten

Trekker: dienst Landbouw& Platteland

Doelgroep: alle betrokkenen in de keten van productie, logistiek en mogelijke afzet van lokaal voedsel, steden en gemeenten

Interne partners: dienst Economie/EROV

Mogelijke externe partners: toerisme Oost-Vlaanderen, steden en gemeenten, Vlaams strategisch platform korte keten, Proefcentrum voor groenteteelt, ...

Instrumenten:

- ontwikkeling van een actieprogramma rond lokale voedselsystemen met aandacht voor duurzaamheid en korte keten een ondersteunende rol bij uitvoering acties
- een regisseursrol bij het ontwikkelen van nieuwe lokale voedselstrategieën
- een informatiebrochure rond duurzame lokale voedselsystemen gericht naar lokale landbouwers: vb. rond verbreding van de landbouw, lokale afzetmarkten, ...
- ondersteunen van kleinschalige duurzame voedselproductie (vb. schooltuinen en groenteteelt bij rust- en verzorgingstehuizen, vormen van stads(gerichte)landbouw, e.a.)
- vorming organiseren
- subsidies voor innovatieve projecten die duurzame lokale voedselsystemen stimuleren en voedseloverschotten vermijden in het kader van het uitvoeringsplan platteland (PDPO III)

Kost: verschuiving bestand personeel en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aandeel van lokaal voedsel in het totaal afgenomen voedsel

• **Actie TEC 4.4.: Campagnes opzetten naar consumenten en detailhandel rond duurzaam voedsel**

Streefdoel: consumenten en handelaars sensibiliseren rond duurzame producten. Duurzaam heeft vele facetten:

- lokaal voedsel : zie ook actie TEC 4.3
- kortere ketens, directe aankoop bij de producent
- Promotie van een evenwichtig voedingspatroon en vermindering vleesconsumptie (transformatie naar flexitariërs)
- keuze voor seizoensgebonden producten
- minder voedselverspilling
- keuze voor biologische/duurzaam geteelde producten
- keuze voor fairtrade producten
- minder verpakkingen

Trekker: dienst Landbouw en Platteland

Doelgroepen: steden en gemeenten, scholen, bedrijven, inwoners, horeca, publieke instellingen, eigen personeel, specifieke doelgroepen (kansarmen, mensen van andere culturen)

Interne partners: dienst Economie/EROV, dienst Milieubeleidsplanning, dienst Milieu- en Natuureducatie

Mogelijke externe partners: Wereldcentrum, producenten van hoeve- en streekproducten, EVA vzw, steden en gemeenten, bedrijventerreinverenigingen, werkgeversorganisaties, Steunpunt Hoeveproducten vzw

Instrumenten:

- opmaken van een overkoepelende communicatiestrategie
- een terugkerende campagne met het oog op het promoten van duurzame en lokale voeding bij consumenten (bv 'duurzaam winkelen', 'Lekker Oost-Vlaams')
- het promoten van duurzaam lokaal voedsel en een evenwichtig voedingspatroon (bv promoten van donderdag veggiedag)
- eigen voorbeeldfunctie in de kijker zetten (zie ook actie TRA 2.5.)
- handleiding of gids voor (detail)handelszaken omtrent mogelijke vormen van duurzame consumptie (terugbrengacties, verpakkingen, lokale producten, gezonde voeding, het voorkomen van voedseloverschotten, e.a.)

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal campagnes rond duurzaam lokaal voedsel

Uitdaging TEC 5.: Inzetten op klimaatgerichte innovatie en specialisatie

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie zet in op **klimaatgerichte innovatie** en richt zich daarbij in de eerste plaats op de **speerpuntclusters** biogebaseerde economie, materialen, slimme logistiek, eco-innovatie en voeding.

• **Actie TEC 5.1.: Stimuleren van innovatie via slimme specialisatie**

Streefdoel: een koppositie op vlak van innovatie en specialisatie in het kader van de slimme specialisatiestrategie van Oost-Vlaanderen, onder meer in de niches biogebaseerde economie, materialen, slimme logistiek, eco-innovatie en voeding

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven

Mogelijke externe partners: kennisinstellingen, sectororganisaties, overheden

Instrumenten:

- netwerking en promotie
- regisseursrol opnemen in de clustering van kennis- en onderzoeksinstituten, ondernemingen en overheid (triple helix) met het oog op de versterking van de topsectoren
- actieve clustering via een webplatform
- het belang van een klimaatgezonde kenniseconomie benadrukken in de regiomarketing communicatiestrategie van de Provincie
- cofinanciering en facilitering in Europese projecten

Kost: bestaande (project)middelen voor de periode 2015-2016, voor mogelijke vervolgpunten moeten bijkomende middelen gezocht worden alsook voor de uitbreiding van bestaande acties ihkv de slimme specialisatie over de gehele periode (2015-2020).

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: actieplan ontwikkeld voor elk van de speerpunten

• **Actie TEC 5.2.: Innoveren van de landbouw in het licht van de klimaatverandering**

Streefdoel: de nodige aanpassingen en verschuivingen in de landbouwsector met het oog op de klimaatveranderingen worden onderzocht en vervolgens gestimuleerd op het vlak van

- integratie van nieuwe teelten en teelttechnieken in functie van de klimaatverandering (vb. eiwitrijke gewassen, algenteelt)
- ecologisch intensiveren van de land- en tuinbouw (ecosysteemdiensten)
- aangepast veevoeder
- alternatieve eiwitbronnen en het gebruik van voedselresten
- recuperatie van reststromen

- bufferbekkens inzetten voor meervoudig gebruik: buffering in combinatie met irrigatie landbouw (zie ook actie KBL 1.7.)

Trekker: dienst Landbouw & Platteland

Doelgroep: land- en tuinbouwbedrijven

Interne partners: provinciale proefcentra voor land- en tuinbouw, PCM

Mogelijke externe partners: kennisinstellingen (UGent, ILVO, Hogeschool Gent, ...)

Instrumenten:

- samenwerking met de provinciale proefcentra voor land- en tuinbouw voor aanvullend onderzoek naar nieuwe teelten en technieken in functie van de klimaatverandering en ontwikkelen van bijkomende testcases
- pilootprojecten in onderzoekscentra en uitbreiden naar bedrijven
- verspreiden goede voorbeelden, informatie en communicatie
- subsidies voor 'proefprojecten in de land- en tuinbouw' en 'voorbeeldprojecten duurzame ontwikkeling'
- verspreiden resultaten onderzoek naar productie van plantaardig eiwit in eigen regio (ILVO, Hogeschool Gent, ...)

Kost: verschuiving bestaand personeel en middelen (bestaande ondersteuning van de provinciale proefcentra voor land- en tuinbouw)

Effect op CO₂-uitstoot: indirect, mitigatie en adaptatie

Indicator: aantal testvelden, aantal landbouwbedrijven betrokken bij het onderzoek,

Uitdaging TEC 6.: Het sluiten van kringlopen

Doelstellingen tegen 2020

De Provincie ondersteunt en promoot **circulaire economie**

• Actie TEC 6.1.: Stimuleren het sluiten van materiaalkringlopen

Streefdoel: het bewustzijn over het belang van het sluiten van materiaal- en productkringlopen in het klimaatvraagstuk ('cradle-to-cradle' principe) en het economische voordeel groeit bij ondernemers, het aantal goede voorbeelden van materiaalkringlopen die worden gesloten neemt toe.

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: bedrijven

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Landbouw & Platteland

Mogelijke externe partners: bedrijvenverenigingen, kennis- en onderzoeksinstellingen, proefcentra land- en tuinbouw

Instrumenten:

- regisseursrol vanuit de slimme specialisatiestrategie: clustering en uitwisseling van kennis tussen onderzoeksinstellingen, ondernemingen en overheid (triple helix)
- inspirerende voorbeelden van eco-innovatie verspreiden rond het sluiten van een materialenkringloop of het inzetten van afval als grondstof.
- demo-projecten opzetten bijvoorbeeld rond het sluiten van een materialenkringloop of het inzetten van afval als grondstof
- cofinanciering en administratieve ondersteuning in Europese innovatieve projecten
- subsidies voor projecten in kader van het uitvoeringsplan platteland, PDPO III
- kansen detecteren en opvolgen.

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal projecten waarin de Provincie een regisseursrol opneemt

Link met TEC 2.1

• **Actie TEC 6.2.: Stimuleren van materiaalrecuperatie uit oude stortplaatsen**

Streefdoel: het potentieel aan reststromen in stortplaatsen wordt gevaloriseerd

Trekker: dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: eigenaars van stortplaatsen

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, eigenaars van de stortplaatsen

Instrumenten:

- actieprogramma met het oog op de ontwikkeling en revitalisering van oude stortplaatsen en het benutten van kansen voor materiaalrecuperatie (en duurzame energieproductie en ruimtevalorisatie)
- regisseursrol bij de uitvoering van acties

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal stortplaatsen waar aan materiaalrecuperatie wordt gedaan

Link met acties ZVP 1.2 en 1.10

VI. Transversale acties door de speerpunten heen

Uitdaging TRA 1: Een geïntegreerd provinciaal klimaatbeleid

Doelstelling 2020

Alle provinciale diensten werken nauw samen om de klimaatdoelstellingen te behalen. Alle processen, beslissingen en instrumenten ondergaan een klimaattoets.

• **Actie TRA 1.1.: Uitwerken, implementeren en evalueren van een klimaattoets**

Streefdoel: Toepassen van een klimaattoets bij beslissingen in alle beleidsdomeinen waarbinnen de Provincie actief is. Op basis van deze klimaattoets worden plannen en initiatieven bijgestuurd met het oog op het behalen van de klimaatdoelstellingen en het vermijden van beslissingen die deze doelstellingen zouden tegenwerken.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Doelgroep: het Provinciebestuur, steden en gemeenten

Interne partners: alle diensten van het Provinciebestuur

Instrumenten:

- uitwerken van aangepaste klimaattoets voor een aantal processen en instrumenten (o.a. ruimtelijke plannen en instrumenten)
- maximale integratie van een klimaattoets in bestaande toetsen en processen
- beleidsbeslissingen voorzien van een argumentatie op basis van de toetsing aan het klimaatplan.
- interne richtlijnen aftoetsen aan de klimaatdoelstellingen
- klimaattoets bij aankopen: zie actie TRA 2.4
- klimaattoets van bestaande en nieuwe subsidies en toelages: zie actie TRA 1.3
- Ter beschikking stellen van voorbeelden van mogelijke klimaattoetsen aan steden en gemeenten

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal van de beslissingen waarvoor een klimaattoets werd toegepast

• **Actie TRA 1.2.: Communiceren van de klimaatambitie aan de medewerkers van het Provinciebestuur**

Streefdoel: Alle medewerkers van het Provinciebestuur zijn op hoogte van de klimaatdoelstellingen en vertalen dit naar hun werksituatie en eigen gedrag.

Trekker: dienst Communicatie, dienst Milieubeleidsplanning, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, bezoekers, leerlingen provinciale scholen

Interne partners:, dienst Personeel, dienst Mobiliteit, ...

Instrumenten:

- uitwerken van een overkoepelende communicatiestrategie
- informatie, communicatie en sensibilisatie aan de hand van een interne campagne
- in kaart brengen bestaande initiatieven rond diverse klimaatgerelateerde thema's en kaderen in het streven naar een klimaatgezonde organisatie
- voorstelling klimaatplan aan alle diensten
- opleidingen op maat voor personeel ivm gebouwenbeheer, groenbeheer, e.a.
- klimaatwerkgroep met vertegenwoordigers van alle betrokken diensten voor de uitwerking, opvolging en evaluatie van het provinciaal klimaatplan en klimaatbeleid
- interne denk- en actiegroep rond klimaat
- opname van het klimaataspect in de introductie van nieuwe medewerkers van het Provinciebestuur

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: aantal campagnes en initiatieven gekoppeld aan de doelstelling 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond'

- **Actie TRA 1.3.: Screenen van bestaande toelages en subsidies in functie van het behalen van de klimaatdoelstellingen**

Streefdoel: Toelages en subsidies liggen in de lijn met de klimaatdoelstellingen. Via het subsidiëren van projecten versterkt de Provincie haar communicatie rond 'Klimaatgezond Oost-Vlaanderen'

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, gebruikers van de subsidies

Interne partners: alle betrokken diensten, dienst Integrale Kwaliteitszorg

Instrumenten:

- klimaattoets: zie actie TRA 1.1
- communicatie hierover naar de gebruikers van de subsidies
- waar relevant aan de gebruikers van de subsidies opleggen dat zij communiceren over de gesubsidieerde projecten binnen de campagne 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond'

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: % toelages en subsidies gescreend

Uitdaging TRA 2: Uitdragen van de voorbeeldfunctie van de Provincie op het vlak van klimaat

Doelstelling 2020

De Provincie vermindert de eigen uitstoot van CO₂ met 20% tegen 2020 tov 2011.

- Energieneutraliteit is de norm voor nieuwe gebouwen en wordt bij alle renovaties nagestreefd. Energiezorg gebeurt gestructureerd en systematisch.
- De Provincie neemt duurzaamheidscriteria op bij alle aankopen
- Het aantal afgelegde autokilometers door het personeel daalt verder:
 - Woon-werkverkeer tegen 2020: 5% stappers - 40% trappers - 35% openbaar vervoer – 20% wagen
 - Dienstverplaatsingen tegen 2020: 10% stappers - 15% trappers – 35% openbaar vervoer – 40% privé-vervoer
- De Provincie beheert haar domeinen en gebieden in functie van klimaatbestendigheid

De Provincie geeft in haar functioneren het goede voorbeeld, bouwt expertise op en deelt deze met de steden en gemeenten. De Provincie communiceert maximaal naar de partners en de finale doelgroepen over de eigen realisaties.

Binnen alle speerpunten zijn acties opgenomen die betrekking hebben op de voorbeeldfunctie van de Provincie.

• Actie TRA 2.1.: Verhogen van de energie-efficiëntie in het eigen patrimonium

Streefdoel: Het energieverbruik neemt systematisch af. Energieneutraliteit is de norm voor nieuwe gebouwen en wordt bij alle renovaties nagestreefd. Jaarlijks wordt minimaal 3-5% van de gebouwen die de Provincie bezit of bezet energie-efficiënt gerenoveerd (de Europese energie-efficiëntie richtlijn 2012/27/EU volgend). Tegen 2020 worden deze criteria verstrengd.

Trekker: dienst Patrimonium, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, Provinciale domeinen

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, (het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: de betrokken diensten

Mogelijke externe partners: ESCO's, partners in derde partijfinanciering

Instrumenten:

- opmaken van een (energetische) conditiestaatmeting van het huidig provinciaal patrimonium, in combinatie met een doorgedreven en kritische screening van noodzakelijk patrimoniumbezit en –gebruik

- uitwerking een actieplan met prioritaire maatregelen (organisatorisch en technisch), het budget en personeel dat nodig zal zijn
- opstellen van energiestandaarden voor nieuwbouw en renovatie
- oprichting van een REG-fonds: x% van de jaarlijkse energiekost (zijnde de verwachte besparing) wordt overgedragen in een investeringsfonds
- onderzoek naar de mogelijkheid voor derde partij financiering/ESCO's bij maatregelen met een langere terugverdientijd en grote investeringen. (zie ook actie KGW 3.5 en TEC 2.2)
- het gecombineerd uitvoeren van de quickwins samen met de "lange terugverdientijdprojecten", zodat de uiteindelijke terugverdientijden aanvaardbaar blijven
- onderzoek bij ketelrenovatie naar de haalbaarheid van alternatieven zoals warmtepomp, wkk, lokale biomassa, warmtenet, ...
- onderzoek naar bijkomende mogelijkheden voor de productie van hernieuwbare en duurzame energie binnen het provinciaal patrimonium, zoals zonneboilers, PV-panelen, warmtepompen, WKK's en energienetten
- sensibiliserende maatregelen om rationeel energiegebruik bij medewerkers van het Provinciebestuur te stimuleren

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: CO₂-uitstoot van het Provinciebestuur

Actie TRA 2.2.: Het nieuwe provinciehuis in de Leopoldskazerne wordt een voorbeeldgebouw

Streefdoel: het geplande provinciehuis in de Leopoldskazerne te Gent is een schoolvoorbeeld op vlak van klimaat: energieverbruik, waterverbruik, -captatie en -infiltratie, mobiliteit, groenvoorziening... Er wordt gestreefd naar energieneutraliteit, rekening houdend met het historische karakter van het gebouw (beschermd stadszicht). Er is ook aandacht voor een duurzaam projectmanagement en betrokkenheid van de omgeving. In het ontwerp is visibiliteit en profilering als voorbeeldgebouw op vlak van klimaat zeer belangrijk.

Trekker: dienst Patrimonium

Doelgroep: het Provinciepersoneel, de omwonenden + het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie

Interne partners: Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, de diensten die er gehuisvest worden, dienst Communicatie

Instrumenten:

- de BREEAM-methodiek of alternatieve methode toepassen om de duurzaamheid van het gebouw af te toetsen en (ontwerp)doelstellingen voorop te stellen met het oog op het behalen van een score 'excellent'
- betrekken en informeren van de omwonenden vanaf de ontwerpfase
- onderzoek naar de mogelijkheden voor medegebruik
- uitwerken van communicatie-acties om de voorbeeldfunctie van het gebouw maximaal uit te spelen

Kost: verschuiving bestaande middelen

Indicator: score BREEAM of andere methodiek

• **Actie TRA 2.3.: Implementeren van een energiemanagementsysteem voor het Provinciebestuur**

Streefdoel: Energiezorg gebeurt gestructureerd en systematisch volgens de methodiek van de ISO 50001-norm voor energiemanagement. Aan de hand hiervan wordt een continue en effectieve besparing gerealiseerd. De financiële winsten worden gebruikt voor investeringen in bijkomende maatregelen.

Trekker: Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, dienst Patrimonium

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur (het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: medewerkers van het Provinciebestuur

Instrumenten:

- uitvoeren van een CO₂-nulmeting om de CO₂-uitstoot van het Provinciebestuur in beeld te brengen (referentiejaar 2011, afstemming op nulmeting voor het grondgebied)
- jaarlijks rapport van de CO₂-uitstoot van het Provinciebestuur, waardoor de vorderingen in kaart gebracht worden.
- registreren van het energieverbruik in de gebouwen via het bestaande energieboekhoudsysteem COMEET of het in ontwikkeling zijnde energiemanagementsysteem (EMS)
- uitvoeren van bijkomende energieaudits waar nodig
- nauwgezet opvolgen van de verbruiken met het oog op continue verbeteringen op vlak van energie-efficiëntie en de planning van investeringsmaatregelen

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: realisatie jaarlijks rapport, aantal gebouwen

• **Actie TRA 2.4.: Verduurzamen van het aankoopbeleid**

Streefdoel: De Provincie neemt duurzaamheidscriteria op bij alle aankopen. Het aankoopbeleid moet in de lijn liggen met de klimaatdoelstelling (vb. Oost-Vlaamse groene stroom, lokaal duurzaam voedsel, maar ook producten zonder schadelijke impact op het milieu, energie-efficiënte toestellen, e.a. en dit van leveranciers die zelf klimaatneutraal zijn)

Trekker: dienst Aankoop, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, (het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: alle diensten, dienst Patrimonium (aankoop groene stroom)

Instrumenten:

- screening van de aankoopcriteria : de bestaande aankoopgids wordt verder uitgewerkt en afgestemd op de doelstellingen uit het klimaatplan
- leveranciers stimuleren om zelf CO₂-neutraal te zijn
- onderzoeken waar diensten kunnen worden aangekocht in plaats van producten, met het oog op materiaalbesparing, energie-efficiëntie en een verlenging van de levensduur van producten en materialen
- aankoop van elektriciteit met (Oost-)Vlaamse garanties van oorsprong voor hernieuwbare energie.

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: % duurzame aankopen

• **Actie TRA 2.5.: De Provincie kiest resoluut voor duurzaam lokaal voedsel**

Streefdoel: De Provincie voorziet in haar eigen restaurant, bij activiteiten en evenementen, in haar domeinen en centra duurzaam en lokaal voedsel en draagt haar voorbeeldfunctie uit.

Duurzaam heeft vele facetten:

- lokaal voedsel
- kortere ketens, directe aankoop bij de producent
- bewuste en aangepaste vleesconsumptie: steeds vegetarisch op donderdagen, minimaal 30% vegetarisch aanbod op andere dagen
- keuze voor seizoensgebonden producten
- minder voedselverspilling
- keuze voor biologische producten
- keuze voor fairtrade producten
- minder verpakkingen

Trekker: Facilitaire dienst, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, bezoekers aan provinciale activiteiten, evenementen, domeinen, centra (het goede voorbeeld naar alle inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: dienst Landbouw- en Platteland, Wereldcentrum (o.a. Fair Trade), dienst Aankoop

Instrumenten:

- onderzoeken van de haalbaarheid en consequenties van de keuze voor duurzaam en lokaal voedsel binnen provincierestaurant, provinciale scholen, bij evenementen, enz
- uitwerken van algemene richtlijnen en aankoopcriteria voor het verduurzamen van de catering in het provincierestaurant, bij evenementen, opleidingen ..., en regelmatige herziening hiervan
- verduurzamen van de catering in de provinciale domeinen en centra o.a. door opname van criteria in de concessieovereenkomsten.
- In kaart brengen van het aanbod duurzaam lokaal voedsel en mogelijke korte-keteninitiatieven
- donderdag veggiedag in het volledige Provinciebestuur en de provinciale scholen en voorzien van een aandeel vegetarisch voedsel op andere dagen
- actieve deelname aan de week van de Fair Trade en de Bioweek

- communicatie- acties en instrumenten uitwerken om zowel naar het eigen personeel als naar bezoekers te communiceren over de bewuste keuze voor duurzaam lokaal voedsel (gelinkt aan actie TEC 4.4.)

Kost: bijkomende middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: % aanbod duurzaam voedsel

• **Actie TRA 2.6.: Rationeel waterbeheer in patrimonium van het Provinciebestuur**

Streefdoel: De Provincie vermindert het watergebruik en streeft naar een maximaal hergebruik en/of infiltratie van regenwater in haar gebouwen, domeinen en (groen)gebieden.

Trekker: Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, dienst Patrimonium

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie

Interne partners: directie Sport en Recreatiedomeinen, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Instrumenten:

- screening van de sites en gebouwen van de Provincie naar mogelijke toepassingen van groendaken, wateropvang en -recuperatie op het terrein, infiltratie, ondoorlaatbare verhardingen die door waterdoorlatende alternatieven kunnen vervangen worden...
- actieplan en uitvoering
- communicatie over de realisaties op de locatie zelf
- jaarlijkse sensibilisatiecampagne door deelname aan 'Wereldwaterdag'

Kost: bijkomende middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect (adaptatie)

Indicator: aantal m² ontharding, aantal m² groendak, aantal liter waterbassin geschikt voor wateropvang

• **Actie TRA 2.7.: Vergroenen van het wagenpark van het Provinciebestuur**

Streefdoel: het eigen wagenpark van de Provincie wordt duurzamer door de keuze voor milieuvriendelijke wagens, het efficiënt inzetten ervan en het beperken van het gebruik ten voordele van meer duurzame verplaatsingen (zie actie TRA 2.8)

Trekker: dienst Aankoop, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, (het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: dienst Mobiliteit, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, dienst Transport en Verzending, dienst Patrimonium

Instrumenten:

- periodieke evaluatie van het wagenpark (gebruik, uitstoot, gemiddelde ecoscore)
- systematische vervanging van de voertuigen uit het eigen wagenpark door elektrische of hybride voertuigen en ecologische voertuigen
- mogelijkheden onderzoeken voor het inzetten van wagens op aardgas (in functie van de mogelijkheden om te tanken)
- het gebruik van het wagenpark en privé-wagens voor dienstverplaatsingen beperken door het gebruik van gedeelde modi en vervoersdiensten, pendelfietsen ... te stimuleren: zie actie TRA 2.8
- het aantal wagens beperkt houden door gebruik van CAMBIO wagens op piekmomenten
- laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen op de eigen sites

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: gemiddelde ecoscore en jaarlijkse reële CO₂-uitstoot van het provinciaal wagenpark

Actie TRA 2.8.: Uitdragen van de voorbeeldfunctie van de Provincie op vlak van duurzame mobiliteit

Streefdoel: de verplaatsingen - woon-werk en dienstverplaatsingen - door medewerkers van het Provinciebestuur en de verplaatsingen van bezoekers aan provinciale gebouwen, domeinen, centra of musea verduurzamen drastisch. Hierbij wordt het STOP-principe gehanteerd (bevorderen van duurzaam vervoer in de volgorde Stappers, Trappers, Openbaar en collectief vervoer en tot slot Privaat vervoer).

Trekker: dienst Mobiliteit

Doelgroep: medewerkers van het Provinciebestuur, bezoekers van provinciale domeinen, centra en musea (het goede voorbeeld naar alle bezoekers, inwoners, bedrijven en steden en gemeenten van de provincie)

Interne partners: Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, dienst Patrimonium, dienst Transport en Verzending

Instrumenten:

- uitvoeren van het bedrijfsvervoersplan van de Provincie
- registreren en opvolgen van de verplaatsingen door personeel en bezoekers
- verder uitwerken concrete maatregelen naar het personeel vb.
 - mogelijkheid tot verruiming van het project telewerken en/of werken op satellietwerkplaatsen
 - meer flexibele combinaties in kaarten, abonnementen en vergoedingen
 - randparkeren, gedeelde parkeerplaatsen en carpoolen in samenwerking met andere partners faciliteren
 - betere en meer faciliteiten voor fietsers (stallingen, onderhoud, hersteldienst, uitrustingen)
 - ter beschikking stellen pendelfietsen
 - Blue bike-abonnement

- alternatieve systemen nagaan om dienstreizen met de trein te bevorderen en goedkoper te maken (online tickets, verlagen minimumafstand).
- informeren van het personeel over mogelijke (maatschappelijke) kostenbesparingen bij de keuze van het vervoermiddel
- uitwerken individueel mobiliteitsadvies
- parking afbouwen en duidelijk criteria voor toekenning van een parkeerplaats (vb. in functie van carpooling)
- opleidingen ecodriving
- uitwerken van maatregelen die bezoekers stimuleren om op duurzame wijze naar de provinciale gebouwen, domeinen, centra of musea te komen
- pool dienstwagens in pool CAMBIO stoppen in weekend voor buurtbewoners

Kost: bestaande mensen en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: direct

Indicator: *evolutie modal split van de provinciale vestigingen* (% stappers, trappers, openbaar vervoer en wagen voor woon-werkverkeer en dienstverplaatsingen), aandeel bezoekers dat op duurzame wijze komt naar (grote) evenementen

Uitdaging TRA 3: Een duurzame transitie versnellen

Doelstelling 2020

De Provincie bereikt alle doelgroepen en partners met informatie rond de klimaatwijziging en de noodzaak van mitigatie en adaptatie.

De Provincie ondersteunt, faciliteert en stimuleert de duurzame transitie die noodzakelijk is voor het bereiken van klimaatneutraliteit en klimaatbestendigheid.

• Actie TRA 3.1.: Voeren van een langdurige campagne 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond'

Streefdoel: via een duurzaam en activierend communicatieconcept de verschillende heterogene doelgroepen blijvend uitdagen, prikkelen en stimuleren om na te denken over hun gedrag en de impact op klimaat en hun gedrag nu aan te passen

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Communicatie

Doelgroep: steden en gemeenten, inwoners, bedrijven, scholen en jongeren

Interne partners: diverse provinciale diensten, centra en domeinen, Wereldcentrum, dienst Natuur- en Milieueducatie, Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, kennisinstellingen, maatschappelijk middenveld en verenigingen, culturele sector

Instrumenten:

- opmaak van een overkoepelende communicatiestrategie en communicatieplan
- lancering campagne 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond'

- relevante campagnes en acties vanuit diverse beleidsdomeinen kaderen in het globale streven naar een klimaatgezonde provincie
- klimaatgezond kit voor steden en gemeenten: folder, merchandising, voorbeeldartikels, banners, boekje voor inwoners met praktische tips, ...
- campagnewebsite met goede voorbeelden van klimaatprojecten
- kick-off moment voor alle actoren die actief betrokken worden bij de uitvoering van het klimaatplan
- klimaatevenement voor een breed publiek
- andere mogelijke initiatieven: wedstrijd, radioprogramma, roadshows, app, rubriek op de regionale televisie ...

Kost: verschuiving bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal gemeenten die de campagne mee voeren

• **Actie TRA 3.2.: Uitwerken van een klimaatluik binnen het natuur- en milieueducatief aanbod**

Streefdoel: jongeren en kinderen worden zich meer bewust van het de veranderingen in het klimaat, de oorzaken en de dingen die zij kunnen doen om het probleem aan te pakken

Trekker: dienst Natuur-en Milieueducatie / Milieuzorg op School (MOS)

Doelgroep: jongeren, scholen, bezoekerscentra

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, bezoekerscentra, andere organisaties (bv Natuurpunt educatie), regionale landschappen

Instrumenten:

- ontwikkelen van een educatief pakket omtrent klimaatwijzigingen, mitigatie en adaptatie dat kan worden ingezet in scholen, als versterking van het MOS project
- bestaande tentoonstelling 'Klimaatcasino' voor het secundair onderwijs actief ontlenen
- screening van het bestaande educatief aanbod rond klimaat, eventueel aanpassen aan Oost-Vlaamse situatie, en actief verspreiden (o.a. educatief pakket de Klimaatdokter²)
- de verschillende organisaties/bezoekerscentra die bezig zijn met educatie rond klimaat in Oost-Vlaanderen samen brengen en afstemming en uitwisseling stimuleren

Kost: bijkomend personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

² In het kader van het project 'Neem de Mensen Mee!' (Interreg project van Provincies Oost-, West-Vlaanderen en Zeeland, met steun van Europa) werkte Natuurpunt en Partners Meetjesland i.s.m. Regionaal Landschap Meetjesland drie educatieve pakketten 'Op stap met de klimaatdokter' uit voor natuurgidsen en leerkrachten over klimaatverandering.

Indicator: aantal keren de tentoonstelling ontleend wordt, aantal keren dat educatief pakket wordt ingezet

• **Actie TRA 3.3.: Opleiden en inzetten van klimaatgidsen en Oost-Vlaamse klimaatambassadeurs**

Streefdoel: Klimaatgidsen (opgeleide vrijwilligers) worden actief ingezet in provinciale educatieve centra en steden en gemeenten om zo een breed publiek te kunnen bereiken en te sensibiliseren omtrent het klimaatverhaal.

Trekker: dienst Natuur-en Milieueducatie

Doelgroep: inwoners, steden en gemeenten, scholen

Interne partners: dienst Milieubeleidsplanning

Mogelijke externe partners: Natuurpunt Educatie

Instrumenten:

- o jaarlijks organiseren van een opleiding voor klimaatgidsen³
- o klimaatgidsen na de opleiding opvolgen en actief inzetten als ambassadeurs in de gemeenten en in de provinciale educatieve centra

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal actieve klimaatgidsen

• **Actie TRA 3.4.: Ondersteunen van transitienetwerken**

Streefdoel: Het aantal transitienetwerken neemt toe net als de onderlinge uitwisseling van ideeën.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Natuur- en Milieueducatie

Doelgroep: inwoners

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, transitie bewegingen, Transitie Vlaanderen vzw

Instrumenten:

- een forum geven op een webpagina aan lokale transitiebewegingen met betrekking tot hernieuwbare energie, bouwen en wonen, mobiliteit, consumptie, economie, e.a. waar initiatieven mekaar kunnen vinden
- sensibilisatie over transitie naar inwoners en gemeenten (bv campagne, infomomenten)
- bundelen en bekend maken van goede initiatieven
- ondersteuning van transitiegroepen of concrete initiatieven

³ De opleiding voor klimaatgidsen werd ontwikkeld door Natuurpunt Educatie binnen het Interregproject 'Neem de Mensen mee' van de Provincies Oost- en West-Vlaanderen en Zeeland, met steun van Europa

- onderzoeken en in kaart brengen van de subsidiemogelijkheden

Kost: bijkomend personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal transitienetwerken

Actie TRA 3.5.: Stimuleren van de oprichting van coöperaties en nieuwe vormen van mede-eigendom

Streefdoel: Coöperaties en andere vernieuwende samenwerkingsvormen (publiek publiek, publiek privaat en privaat privaat) worden actief ingezet voor het realiseren van maatregelen ten voordele van het klimaat (o.a. met betrekking tot energie-efficiëntie en hernieuwbare energie) met het oog op het creëren van betrokkenheid en voorfinanciering.

Trekker: Oost-Vlaanderen Energielandschap, dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: inwoners, bedrijven als coöperanten, coöperatieven, lokale overheden

Interne partners: dienst Ruimtelijke Planning, dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten

Instrumenten:

- informatie rond nieuwe vormen van mede-eigendom en samenwerking van inwoners, het middenveld, private bedrijven en overheid (bijvoorbeeld stadsverwarming, windturbines, natuurbeheer, duurzame wooncomplexen, voedselproductie, mobiliteit, e.a.)
- regisseursrol in herbestemmingsprojecten
- opzetten, voeren, leiden en begeleiden van participatietrajecten
- opzetten van langdurige samenwerkingsverbanden tussen overheden en coöperatieven (kennis van de ene kan de uitvoering van de ander versterken)
- aanreiken en vormen van communicatieve, juridische, fiscale en technische expertise nodig voor de professionalisering van de coöperatieven.
- Organiseren van workshops met deze coöperatieven en andere vormen van samenwerkingsverbanden.

Kost: bijkomende middelen en personeel (experten, exploitatiekosten ... een Europese projectaanvraag is ingediend)

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal coöperatieven opgericht

Link met acties ZVP 1.1., ZVP 1.2., ZVP 1.3., ZVP 1.6., KGW 3.5, KBL 1.8, TEC 2.2

Actie TRA 3.6.: Onderzoeken van de mogelijkheden voor financiële participatie in grootschalige (investerings)projecten rond klimaat en energie

Streefdoel: De mogelijke financiële participatie door de Provincie in grootschalige projecten rond klimaat en energie, bijvoorbeeld via leningen, aandelen, publiek-

private samenwerking ... , is onderzocht. Haalbare pistes worden verder uitgewerkt om zo grote klimaatprojecten in Oost-Vlaanderen te faciliteren.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning, dienst Economie/ Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij Oost-Vlaanderen

Doelgroep: projectontwikkelaars

Mogelijke externe partners: steden en gemeenten, projectontwikkelaars

Instrumenten:

- onderzoek naar mogelijkheden financiële participatie door de Provincie
- financiële participatie in concrete klimaatprojecten

Kost: personeel en bijkomende investeringsbudgetten

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal projecten waarin de Provincie participeert

Uitdaging TRA 4. Steden en gemeenten ondersteunen in de uitwerking van hun klimaatbeleid

Doelstelling

De Provincie motiveert alle Oost-Vlaamse steden en gemeenten om actief mee te werken aan een klimaatgezond Oost-Vlaanderen en acties uit te voeren rond de vijf speerpunten uit het klimaatplan. De gemeenten worden daarbij intensief ondersteund door de Provincie.

Als eerste stap worden gemeenten gestimuleerd om het Europese Burgemeestersconvenant ('Covenant of Mayors') te ondertekenen en vervolgens de CO₂ uitstoot met minstens 20% te verminderen tegen 2020 (ten opzichte van 2011). Er wordt naar gestreefd dat 80% van hen het Burgemeestersconvenant ondertekent.

Steden en gemeenten zullen ook aangezet worden om 'Mayors Adapt' te ondertekenen en in dit kader actief te werken aan klimaatadaptatie.

In het Waasland wordt een intensief klimaatproject opgezet op regionaal niveau onder de noemer 'Waasland klimaatland'. Dit voorbeeldproject zal inspiratie geven voor een gelijkaardige aanpak in andere regio's.

- **Actie TRA 4.1.: Steden en gemeenten stimuleren tot ondertekening van het Burgemeestersconvenant en actief ondersteunen bij de uitvoering ervan**

Streefdoel: Tegen 2020 heeft 80% van de Oost-Vlaamse gemeenten het Burgemeestersconvenant ondertekend (of een opvolger ervan). Alle gemeenten zijn bezig met het uitvoeren van klimaatacties en worden daarin actief ondersteund door de Provincie.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, dienst Milieu- en natuureducatie, dienst Ruimtelijke Planning, dienst Landbouw & platteland, dienst Integraal Waterbeleid, dienst Mobiliteit, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen

Mogelijke externe partners: Interwaas, Eandis, BBL

Instrumenten:

- doorgeven van gerichte informatie, beschikbaar stellen van goede voorbeelden
- uitwisseling tussen gemeenten over de opvolging en uitvoering van het Burgemeestersconvenant via het Oost-Vlaams netwerk Burgemeestersconvenant
- bijkomend overleg tussen steden
- opleidingen (bv voor de opmaak van CO₂ nulmeting)
- aanreiken van een model klimaatplan, rond mitigatie en adaptatie (breder dan het Burgemeestersconvenant)
- begeleiding bij de opmaak van een CO₂ nulmeting en een duurzaam energieactieplan (SEAP) dat gemeenten moeten indienen bij Europa (in het kader van het milieu- en klimaatcontract)
- aanreiken communicatiematerialen en tools om verschillende doelgroepen te bereiken (kaderend in de campagne 'Oost-Vlaanderen klimaatgezond')
- ondersteuning bij de uitvoering van acties: zie talrijke acties in dit klimaatplan
- ondersteuning bij de monitoring en rapportering in het kader van het Burgemeestersconvenant
- project 'Waasland Klimaatland' uitvoeren in nauwe samenwerking met Interwaas en de negen Wase steden en gemeenten

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal steden en gemeenten dat het Burgemeestersconvenant heeft ondertekend en een goedgekeurd SEAP heeft

• Actie TRA 4.2.: Ondertekenen Mayors Adapt en stimuleren en ondersteunen van gemeenten bij uitvoering

Streefdoel: verder bekendmaken dat de Provincie zich via verschillende acties voorbereidt op de gevolgen van de klimaatverandering en ook de gemeenten hierin wil ondersteunen, gemeenten maken werk van klimaatadaptatie op een planmatige manier

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Integraal Waterbeleid, dienst Natuur- en Milieueducatie, Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek

Instrumenten:

- ondertekenen Mayors Adapt als Provincie en informeren en stimuleren van steden en gemeenten rond Mayors Adapt
- organiseren van netwerking en uitwisseling tussen gemeenten

- goede voorbeelden tonen
- bovengemeentelijke acties coördineren (bv aanpak erosie)
- technisch-wetenschappelijke ondersteuning naar de steden en gemeenten in het kader van het milieu- en klimaatcontract

Kost: bestaand personeel en middelen

Effect op klimaatbestendigheid: indirect

Indicator: aantal gemeenten dat Mayors Adapt ondertekent

• **Actie TRA 4.3.: Uitbreiden van het milieucontract naar een 'milieu- en klimaatcontract'**

Streefdoel: Alle Oost-Vlaamse gemeenten sluiten een 'milieu- en klimaatcontract' af met de Provincie en maken intensief gebruik van de uitgebreide dienstverlening op maat en de aantrekkelijke voorwaarden die het contract biedt. Het contract beperkt zich niet meer louter tot het aanbod van de directie Leefmilieu, maar wordt een beleidsdomeinoverschrijdend instrument.

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek, dienst Milieu- en Natuureducatie, dienst Ruimtelijke Planning, dienst Landbouw & Platteland, dienst Integraal Waterbeleid, dienst Mobiliteit, Steunpunt Duurzaam Wonen en Bouwen, ...

Instrumenten:

- verbreden van het bestaande aanbod binnen het milieucontract en afstemming op het klimaatplan; mogelijks bijkomende, specifiek naar klimaat gerichte diensten(niet limitatief):
 - de opmaak van gemeentelijke duurzame energie actieplannen (zie actie TRA 4.1)
 - advies en expertise bij het uitrollen van nieuwe duurzame woonvormen en duurzame woonwijken
 - opmaken van hittebestrijdingsplannen
 - expertise op juridisch, ruimtelijk en technisch vlak rond en het aanleggen van blauw-groene netwerken
 - uitwerken van een 'streefbeeld' per gemeente op het vlak van fietsverkeer
 - de opmaak van trage-wegenplannen
 - ...
- uitwerken van een directieoverschrijdend systeem voor het innen en verbruiken van trekkingsrechten van gemeenten
- actieve promotie van het vernieuwde aanbod bij de steden en gemeenten
- regelmatige communicatie over de resultaten van projecten uitgevoerd binnen het milieu- en klimaatcontract

Kost: bestaande middelen en personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal steden en gemeenten dat gebruik maakt van de nieuwe dienstverlening in kader van het milieu- en klimaatcontract

Link met acties ZVP 1.9, KGW 2.1 – 4.1 – 4.3, KBL 1.8 – 2.3 – 2.10, SMO 1.5 – 1.7, TEC 3.3, TRA 4.1 - 4.2

• **Actie TRA 4.4.: Oprichten van kennisplatforms voor gemeenten waar uitwisseling van kennis en ervaring centraal staat**

Streefdoel: gemeenten wisselen actief kennis en ervaringen uit met betrekking tot klimaatgerelateerde zaken

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: alle betrokken diensten van de Provincie

Instrumenten:

- klimaat op de agenda zetten van bestaande fora voor gemeenten zoals de Atria ruimtelijke planning, regionale kennisplatformen milieu- en duurzaamheid, collegawerkgroepen mobiliteit, regionale overlegmomenten landbouw en platteland ...
- oprichting van een 'Oost-Vlaams netwerk Burgemeestersconvenant': zie actie TRA 4.1
- extra overleg rond klimaat tussen de (centrum)steden, de Wase gemeenten in het kader van het project 'Waasland Klimaatland', samenwerkende gemeenten ikv Burgemeestersconvenant.
- bijkomende thematische uitwisselingsmomenten en kennisplatforms

Kost: bestand personeel en middelen

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal deelnemende gemeenten, aantal bijeenkomsten, aantal thema's die besproken worden

• **Actie TRA 4.5.: Ondersteunen van gemeenten bij de verduurzaming van het lokale aankoopbeleid**

Streefdoel: gemeenten nemen klimaat- en duurzaamheidscriteria op bij alle aankopen (vb. Oost-Vlaamse groene stroom, lokaal duurzaam voedsel, maar ook producten zonder schadelijke impact op het milieu, energie-efficiënte toestellen, e.a.)

Trekker: dienst Milieubeleidsplanning

Doelgroep: steden en gemeenten

Interne partners: dienst Aankoop, alle betrokken diensten binnen de Provincie

Mogelijke externe partners: Eandis

Instrumenten:

- aanleveren van voorbeelden van klimaat- en duurzaamheidscriteria en mogelijke aandachtspunten bij duurzame aankopen
- uitwerken van input voor bestekteksten, (gekoppeld aan 3P, softwareprogramma om bestekken op te maken voor overheidsopdrachten)
- mogelijkheid onderzoeken om samenaankopen te organiseren
- ...

Kost: bijkomend personeel

Effect op CO₂-uitstoot: indirect

Indicator: aantal bereikte gemeenten

Link met TRA 2.4.

